

*Uitvoeringsprogramma
Gebiedsvisie
Midden-Delfland® 2025*

De plannen voor de komende 10 jaar op hoofdlijnen

Inhoud

Voorwoord	5
1. Inleiding	7
1.1 De 24 uur van Midden-Delfland	7
1.2 Doel en hoofdpunten van het uitvoeringsprogramma	8
1.3 Samenwerking tussen partijen	9
2. Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025	11
2.1 Van visie naar streefbeelden	11
2.2 Niet stilgezeten	12
3. De hoofdlijnen van het Uitvoeringsprogramma Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025	15
4. Uitvoering	25
4.1 Wijze van werken en sturing	25
4.2 Voortgang monitoren	26
4.3 Organisatie	26
5. Financiën	29
6. Projectvoorstellen uitvoeringsprogramma	37
BIJLAGE 1: KOSTEN EN PLANNING	92
BIJLAGE 2: PROJECTEN PER TREKKER	104
BIJLAGE 3: STATUS EN PLANNING GEMEENTELIJKE PROJECTEN	108
BIJLAGE 4: WENSENLIJST	110
BIJLAGE 5: GEBRUIKTE AFKORTINGEN	124

Colofon

Uitgave

© 2016, Gemeente Midden-Delfland

Productie

Jan Griffioen - KaapZ

Grafische vormgeving

Rolf Resink - KaapZ

Voorwoord

Het gebied Midden-Delfland is een dynamisch gebied, met gemeenten en vele actieve maatschappelijke partijen. Met hen is in 2005 een gezamenlijke visie voor heel Midden-Delfland opgesteld: de Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025. Nu 10 jaar later is het weer tijd om een nieuw uitvoeringsplan te maken.

Eind oktober 2015 kwamen de betrokkenen opnieuw bij elkaar om te bespreken wat er in de periode tot 2025 hoog op de agenda moet staan om het gebied dynamisch en sterk te houden. Dit uitvoeringsprogramma is de 'gecondenseerde' uitkomst daarvan. Met nieuwe en bestaande plannen netjes gerangschikt, voorzien van dragers/trekkers en zo mogelijk ook al van fondsen. Precies wat we samen in gedachten hadden.

Tegelijk realiseren we ons steeds weer en meer, dat Midden-Delfland leeft omdat het de stakeholders en gebruikers motiveert om mee te doen aan behoud en ontwikkeling. Het proces van *De 24 uur van Midden-Delfland* – de ontmoeting, het samen nadenken, vergezichten delen, de zorgen voor morgen en oplossingen aandragen – is zeker zo belangrijk als wat er nu op schrift staat. Een plan is pas effectief als het van ons allemaal is en als we gezamenlijk (blijven) werken aan de uitvoering ervan.

We hopen de spirit van *De 24 uur van Midden-Delfland* goed te hebben weergegeven, op een manier die het mogelijk maakt om waar nodig de noodzakelijke beleidsbeslissingen te nemen (gemeenten, waterschap, provincie). En op een manier die de gezamenlijke stakeholders medeverantwoordelijk maakt en ruimte geeft aan brede trekkracht en draagvlak.

Midden-Delfland, juni 2016

Inleiding

Het gebied Midden-Delfland is een oase van rust tussen de grote steden. Het groene hart van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag. Maar hoe richt je de toekomst van dit gebied concreet in? Hoe grijp je kansen, zonder het groene karakter te verliezen en hoe houdt je het gebied economisch vitaal? Een ontwikkeling die niet alleen het gebied Midden-Delfland aangaat, maar de hele regio. Dit uitvoeringsprogramma speelt in op toekomstige ontwikkelingen door samen creatief en ambitieus te zijn in een gebied dat we koesteren en waar we trots op zijn.

1.1 De 24 uur van Midden-Delfland

Op 30 en 31 oktober hebben we met vele betrokken partners samengewerkt aan een nieuw Uitvoeringsprogramma Midden-Delfland® 2025. In *De 24 uur van Midden-Delfland* kwamen vele zaken bij elkaar en dat was precies de bedoeling. De energie en betrokkenheid van de gebiedspartners, professionals en vele vrijwilligers is enthousiasmerend. Het resultaat van *De 24 uur van Midden-Delfland* is dit uitvoeringsprogramma.

Het uitvoeringsprogramma hoort bij de Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025. Deze

gebiedsvisie uit 2005 is nog altijd actueel en het doel staat nog steeds overeind:

Midden-Delfland presenteert zich in 2025 nadrukkelijk met een kwalitatief hoogstaand product: landschap, een schaars en uniek product in de overvolle Randstad. De kracht en kwaliteit van Midden-Delfland zijn in de eerste plaats gelegen in het contrast met de stedelijke omgeving. Openheid, leesbare landschappen en gebouwen, en kleinschalige sociale structuren onderscheiden het gebied van Midden-Delfland van de omliggende dynamische steden.

In de Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025 spreken we over een sterk merk. Dat sterke merk laden we sinds 2005 met steeds meer inhoud en bewaken we actief, want een gebied als Midden-Delfland moet zuinig zijn op de kwaliteit van het merk. Al koorddansend tussen behoud van de originele waarden van Midden-Delfland en een samenspel met de stedelijke dynamiek is Midden-Delfland 'slow, maar niet sloom'. Dat betekent naast nadruk op authenticiteit, een open houding naar de nieuwe verwachtingen die vanuit de omgeving voor Midden-Delfland zijn geformuleerd. Samen met andere gemeenten werken we nu al samen in de Landschapstafel Hof van Delfland (voorheen Hof van Delfland Raad)

en zoeken we naar een opvolger van het Recreatieschap Midden-Delfland. Op het gebied van het versterken van het vestigingsklimaat is samenwerking met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) gewenst.

Het uitvoeringsprogramma is veelomvattend en pakken we met vele gebiedspartijen op. Geen simpele ontwikkelingen, maar vele handen maken het werk licht. Wij hebben er het volste vertrouwen in dat wij in 2025 kunnen terugkijken op een groot aantal resultaten die vandaag de dag in gang zijn gezet en bijdragen aan de kwaliteit, in de breedste zin van het woord, van ons mooi Midden-Delfland gebied.

1.2 Doel en hoofdpunten van het uitvoeringsprogramma

Met het nieuwe Uitvoeringsprogramma Midden-Delfland® 2025 werken we gezamenlijk toe naar het doel om het gebied Midden-Delfland het centrale groene landschap met grote betekenis voor de Metropoolregio te laten zijn en te versterken.

Voor het komende decennium werken we aan een viertal opdrachten waarin de zeven thema's van de Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025 zijn geïntegreerd:

- Kwaliteit, Landschap van Stand
- Betrokken en duurzaam

- Ontmoeting tussen stad en land
- A-merk Midden-Delfland

We hebben er bewust voor gekozen om een uitvoeringsprogramma op te stellen. Een uitvoeringsprogramma is op de keper beschouwd weliswaar minder concreet dan een uitvoeringsplan, maar daardoor kan het ook gemakkelijker inspelen op de almaar veranderende omgeving. En die flexibiliteit is ook nodig. Immers, het is onmogelijk om exact aan te geven wat we over tien jaar moeten doen. Dit uitvoeringsprogramma vraagt dus om een jaarlijkse actualisering.

1.3 Samenwerking tussen partijen

We spreken in dit uitvoeringsprogramma nadrukkelijk over 'we'. 'We' omvat alle betrokken gebiedspartijen die op enige wijze een rol kunnen spelen bij de uitvoering van de activiteiten. 'We' is dus niet alleen de gemeente Midden-Delfland. Wij zijn misschien wel de kerngemeente en trekker van dit uitvoeringsprogramma, maar het gebied is groter. De gemeente Midden-Delfland is zich bewust van haar bijzondere positie binnen de regio en wil ook blijven trekken en duwen om de doelen uit de gebiedsvisie te behalen. Het uitvoeringsprogramma is echter het resultaat van onze gezamenlijke inzet. We zagen en ervoeren tijdens *De 24 uur van Midden-Delfland* een grote betrokkenheid. De wil is

bij partners in en om het gebied aanwezig om samen te werken en mooie zaken tot stand te brengen. Zeker niet alleen bij collega-overheden, maar juist ook bij het bedrijfsleven, stichtingen en verenigingen die mede vanuit hun eigen rol zaken tot stand willen brengen. Dit biedt unieke kansen die wij aanmoedigen. De gemeente Midden-Delfland is zich ervan bewust dat deze grote mate van betrokkenheid en bereidwilligheid redelijk uniek is en om een andere rol van de gemeente vraagt. In het hoofdstuk over de aanpak van de uitvoering wordt nader ingegaan op het sturing geven aan nieuwe impulsen.

Het uitvoeringsprogramma geeft een beeld van wat er op dit moment allemaal speelt en wat we nog graag zouden willen oppakken. Ongeveer de helft van de projecten loopt al of staat in de startblokken. Deze projecten worden deels uitgevoerd door andere partijen dan de gemeente Midden-Delfland of in samenwerking. Het is zeker niet de bedoeling om die opgaven opnieuw op te pakken. Het is juist de bedoeling dat projecten goed aanhaken bij andere initiatieven en kansen creëren om projecten tot uitvoering te brengen. Dus projecten die op het niveau van de MRDH of de Landschapstafel Hof van Delfland spelen moeten ook zeker daar blijven.

Het Landschap ontwikkelingsperspectief (LOP) dat in 2009 is opgesteld, is een eerste uitwerking van de gebiedsvisie. Het ontwikkelingsperspectief geeft per polder de kaders mee voor ruimtelijke ontwikkeling. Het uitvoeringsprogramma gaat zoveel mogelijk om concrete uitvoeringsprojecten of projecten die op een andere manier bijdragen aan de doelstellingen uit de gebiedsvisie.

Tijdens *De 24 uur van Midden-Delfland* zijn vele ideeën en projectwensen naar voren gekomen. Het uitvoeringsprogramma maakt onderscheid in concrete projectvoorstellen en projectwensen die meer tijd vragen (zie bijlage 4). In sommige gevallen is er nog geen eigenaar of is er (nog) geen zicht op (financiële) middelen. In de loop van de tijd kan dit veranderen. In de jaarlijkse evaluatie wordt bekeken of er projectwensen binnen bereik komen en/of nieuwe ideeën zijn ontstaan, die in de jaren daarna zijn uit te voeren.

Leeswijzer

Het uitvoeringsprogramma behoort bij de Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025. In hoofdstuk 2 wordt daarom kort ingezoomd op de gebiedsvisie. Hoofdstuk 3 gaat in op de hoofdlijnen van het uitvoeringsplan. Een overzicht van alle projecten is in dit hoofdstuk opgenomen. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 ingegaan op de sturingsfilosofie. De financiële

hoofdpijnen van het uitvoeringsprogramma zijn te vinden in hoofdstuk 5. Tot slot zijn in hoofdstuk 6 de vele projecten op een systematische wijze beknopt beschreven.

2. Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025

2.1 Van visie naar streefbeelden

Wie het streefbeeld 'Midden-Delfland® 2025: Sterk door het landschap' leest, herkent de ambitie om van Midden-Delfland een groter, mooier, toegankelijker en blijvend agrarisch cultuurlandschap te maken in de directe nabijheid van de stedelijke omgeving.

Het gebied is in het afgelopen decennium nauwelijks veranderd, maar het karakter van de doelstellingen is meer en meer van planologie (beschermend) verschoven naar economie en kwaliteit/leefbaarheid. Midden-Delfland is onderdeel van het stedelijk landschap en van essentieel belang voor de ruimtelijke kwaliteitsbeleving en het investeringsklimaat van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag.

De Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025 was en is geen blauwdruk. In de gebiedsvisie werd al aangegeven dat de uitvoering vooral een dynamisch proces is, waarbij voortdurend moet worden ingespeeld op veranderende omstandigheden en nieuwe kansen. Het streefbeeld van de gebiedsvisie is in 7 thema's uitgewerkt.

1. Het landschap nodigt uit

Het imago en de identiteit van Midden-Delfland sluiten aan op een kwalitatief hoogstaand product, namelijk een uniek landschap met onderscheidende recreatieve en toeristische voorzieningen. De dorpskernen, buurtschappen en streekproducten versterken dit imago. Een goed uitgewerkt marketingconcept is van belang om dit bij stedelingen bekend en beleefbaar te maken.

2. De groene ruimte

De inrichting en het beheer van Midden-Delfland zijn gebaseerd op een duidelijke en gedeelde opvatting over de kwaliteit van de verschillende deelgebieden. Overheid, maatschappelijke groeperingen, kennisinstituten en ondernemers werken intensief met elkaar samen om de inrichting en het beheer van het gebied in goede banen te leiden.

3. Kansen door water

Water is een verbindende kwaliteit van Midden-Delfland tussen de stedelijke omgeving en het landelijk gebied. Water vervult verschillende functies op het gebied van natuurontwikkeling, veiligheid, horeca en recreatieve routes.

4. Koe in de wei

De (melk)veehouderijsector is een belangrijke economische drager als producent en beheerder van het landschap. Er is een diversiteit aan grondgebonden melkveebedrijven, van zuiver melkproducerende bedrijven tot bedrijven met diverse nevenactiviteiten. De koe staat in de wei.

5. Genieten

Midden-Delfland is een aantrekkelijk gebied van zeer hoge kwaliteit. Mensen kunnen er genieten van de stilte en de ruimte.

Midden-Delfland biedt vele mogelijkheden voor dag- en verblijfsrecreatie. Er is een breed aanbod van recreatieve routes. Een ruim en hoogwaardig aanbod van gebiedseigen producten en diensten dragen bij aan de beleving van Midden-Delfland.

6. Waarde(n)volle polders

De poldernatuur, cultuur en historie vormen het landschap van Midden-Delfland. Weidevogels hebben een dominante plaats. Natuurterreinorganisaties en agrarische ondernemers werken nauw samen in het gebied.

7. Ontmoet de stad

Om de verbinding tussen stad en platteland te versterken bevinden zich aan de rand van Midden-Delfland poorten van waaruit

bezoekers het landschap kunnen beleven.

De poorten functioneren als transferium met parkeervoorzieningen vanwaar bezoekers het gebied in kunnen per fiets, boot of te voet. Nieuwe bedrijvigheid die ondersteunend is aan Midden-Delfland is geconcentreerd bij de poorten.

2.2 Niet stilgezeten

Uitsnede van de resultaten van de afgelopen jaren

Vanaf de vaststelling van de gebiedsvisie heeft de gemeente in samenwerking met de betrokken partijen de uitvoering ter hand genomen. Met de omliggende gemeenten en het Hoogheemraadschap van Delfland is het Landschapontwikkelingsperspectief Midden-Delfland® 2025 (LOP) opgesteld. Hierin zijn per polder de kwaliteiten in beeld gebracht en is de gewenste ontwikkelingsrichting geschetst.

Het Recreatieschap Midden-Delfland heeft het versterken van de marketing opgepakt. Dit punt is uiteindelijk verankerd binnen de Landschapstafel Hof van Delfland. De gemeente Midden-Delfland heeft zich gecertificeerd als eerste Nederlandse Cittaslow gemeente.

Het uitwerken van poorten is opgepakt door de gemeente in samenwerking met betrokken ondernemers. Goed voorbeeld hiervan is Op

Hodenpijl en de Maaslandsepoort. Het concept Poorten is verder uitgewerkt voor het gebied Hof van Delfland. Op dit moment wordt gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteiten van de poorten, waarbij gezamenlijke informatievoorziening een belangrijke rol speelt.

Het project Grondinstrument bevindt zich in de fase van uitvoering. Het biedt mogelijkheden om kwaliteitsversterkende en innovatieve ontwikkelingen in het landschap, met name in het agrarisch kerngebied, te ondersteunen en te versterken.

De ontwikkeling en uitvoering van het IODS-kwaliteitsprogramma

Sinds 2010 heeft de uitvoering van de IODS-kwaliteitsprojecten een vlucht genomen.

Dit heeft zichtbare resultaten in het gebied opgeleverd:

- een aanzienlijk areaal verspreid liggend glas is gesaneerd;
- de start van projecten als Groen Ondernemen;
- een nieuwe landbouw (met de programmaonderdelen Grondinstrument en Duurzaam Boer Blijven) ondersteund met tal van projecten en initiatieven;
- de inzet van de kavelruilcoördinator en de grondgebonden melkveehouderij als drager van het gebied;

- nieuwe natuur, onder andere met agrarisch medegebruik;
- de versterking van recreatieve routes.

Veranderingen in de bestuurlijk context

In 2007 is het project Mooi en Vitaal als onderdeel van Randstad Urgent gestart.

Daarmee kwam de bestuurlijke, juridische en financiële verankering, na afronding van de Reconstructiewet Midden-Delfland, op gang. Met de oprichting van de Hof van Delfland Raad en de overgang naar de Landschapstafel Hof van Delfland is de samenwerking met de omliggende gemeenten en andere bestuursorganen gegroeid.

De bestuurlijke context is ook continu aan veranderingen onderhevig. De stadsregiobesturen van Den Haag en Rotterdam zijn samen gegaan in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). Het Rijk is inmiddels uitgetreden uit het Recreatieschap Midden-Delfland en de provincie heeft haar uittreden aangekondigd. Deze vraagstukken bieden de gebiedspartijen ook nieuwe kansen voor het anders inrichten van de organisatie van het beheer.

3. De hoofdlijnen van het Uitvoeringsprogramma Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025

De 24 uur van Midden-Delfland heeft een groot aantal voorstellen en plannen opgeleverd die zijn gebundeld in vier thematische velden. Dit is de basis voor het Uitvoeringsprogramma Gebiedsvisie Midden-Delfland® 2025.

De 4 hoofdthema's zijn (zoals ze nu zijn geformuleerd zijn het meer thema's dan opgaven):

- **Opdracht A:** Kwaliteit, Landschap van Stand
- **Opdracht B:** Betrokken en duurzaam beheer
- **Opdracht C:** Ontmoeting tussen stad en land
- **Opdracht D:** Het A-merk Midden-Delfland®

Deze vier hoofdopgaven zijn uitgewerkt in projecten.

Opgave A: Kwaliteit, Landschap van Stand

Versterking van de ruimtelijke kwaliteit is van groot belang voor de toekomst van Midden-Delfland. Dit geldt voor zowel de veenweiden als voor de cultuurhistorische (lint-)bebouwing en de dorpen. Het authentieke

open veenweidelandschap is kwetsbaar. Het landschap kent nu grote kwaliteiten, maar we merken ook dat de kwaliteit nog niet altijd voorop staat bij nieuwe ontwikkelingen. Dit kan en moet dus beter. Het authentieke agrarisch landschap is groen, weids en waterrijk. Met koeien in de wei, en met monumentale boerderijen met goed verzorgde erven. In Midden-Delfland ervaar je rust en weidsheid, maar tegelijkertijd voel je de spanning met de stad. Ontwikkeling is nodig om dit landschap in stand te houden. Iedere ontwikkeling, hoe klein ook, particulier of door overheden, kan bijdragen aan de versterking van de gebiedskwaliteit van Midden-Delfland. Centraal in deze opdracht staan draagvlak en bestuurlijke bescherming. Draagvlak door bewustwording van burgers, gebruikers en de andere Midden-Delflandgemeenten. Een betere borging van de kwaliteiten door een speciale beschermde status, die volgens de Natuurwet geregeld moet worden door de provincie.

Foto: Henk Groenendaal

Deze bewustwording willen we bereiken door poldergesprekken te voeren met de bewoners en gebruikers van de deelgebieden, op basis van de waardenkaarten van het LOP en soortgelijke documenten. Belangrijk is om vervolgens een beeldkwaliteitsbeleid op te stellen dat steunt op hun overtuiging en hun inzet voor behoud en ontwikkeling van de eigen leefomgeving. Het beeldkwaliteitsbeleid is straks tevens de juridische borging van de gebiedskwaliteit.

Op een vergelijkbare manier spreken we, als kerngemeente van het gebied Midden-Delfland, met de andere Midden-Delfland gemeenten over de gezamenlijke opvattingen met betrekking tot kwaliteit van landschap en bebouwing. Deze spelen straks een centrale rol in het nieuwe, gezamenlijk beheer van 'groot Midden-Delfland'.

Om de toekomstige kwaliteitsontwikkeling van Midden-Delfland te begeleiden wordt een polderarchitect benoemd, die gevraagd en ongevraagd advies geeft aan gemeente en burgers over de vergroting van de ruimtelijke kwaliteit.

De gemeentelijke inzet bij het werken aan een kwaliteitslandschap is er op gericht om de status van 'bijzonder provinciaal landschap' te verkrijgen. Deze status, gebaseerd op de Natuurwet, biedt een beschermende paraplu

over Midden-Delfland om voor de toekomst het gebied open en aantrekkelijk te houden. Daarbij is het niet de bedoeling om het gebied op slot te zetten, maar juist door ontwikkeling het gebied te beschermen. De komende tijd werken we aan de nadere invulling van het begrip gebiedskwaliteit, het bestuurlijk (beschermend) kader en de eventuele uitvoeringsinstrumenten om de kwaliteiten te waarborgen.

Een veelheid aan lopende projecten, bijvoorbeeld in het kader van het Weidevogelpact en de IODS-kwaliteitsprojecten (kwalitatieve verplichtingen), zijn bij dit thema ondergebracht. Aanvullende suggesties van *De 24 uur van Midden-Delfland* op het gebied van lichtvervuiling/duisternis en het versterken van de ecologische verbindingzones zijn ook in de programmering opgenomen.

Opgave A: Landschap van Stand		
nr	Titel	Beoogd resultaat
A.A.1	Landschap van Stand	Beschermde status
A.A.2	Poldergesprekken	Gemeenschappelijk beeld ruimtelijke kwaliteiten
A.A.3	Benoeming Polderarchitect	Polderarchitect adviseert over de kwaliteit
A.B.4	Weidevogelstand	Behoud en ontwikkeling van 'Grutto in de wei'.
A.B.5	Biodiversiteit vergroten, bijen- en vogelbiotoop verbeteren	Vergroten biodiversiteit
A.B.6	Kwaliteitsversterking landschap	Landschapsversterking
A.B.7	Ruimtelijke inpassing infrastructuur	Betere landschappelijke en ecologische inpassing
A.B.8	Ecologische verbindingzones	Aaneengesloten ecologisch gebied
A.B.9	Lichten doven	Minder lichtvervuiling
A.C.10	Voorlichting onderhoud particuliere monumenten	Betere bouwplannen voor monumenten, inclusief landschappelijke inpassing

Tabel 1

Opdracht B: Betrokken en duurzaam beheer

Het beheer van het gebied Midden-Delfland is van grote invloed op de kwaliteitsbeleving. Het vergroten van de betrokkenheid van dit beheer bij gebruikers en ondernemers staat centraal. De vraag naar en het aanbod van beheer stemmen we beter op elkaar af. We betrekken meer lokale partijen bij het beheer. De gebiedsgemeenten bekijken in hoeverre

het aanbestedingsbeleid is te herzien en of er samenwerkingsvormen zijn aan te gaan op basis van meer kwaliteit dan op basis van prijs. Met agrarische ondernemers binnen het gehele gebied van Midden-Delfland maken we afspraken over een ruimer en effectiever (weidevogel)beheer dat moet samengaan met 'de koe in de wei'. Nieuwe

financieringsarrangementen zijn nodig om dit op termijn betaalbaar te houden. Het is uiteindelijk aan de agrarische ondernemer om te bepalen hoe zijn bedrijfsvoering er uit ziet en wat daarbinnen past. De diversiteit van agrarische bedrijven zal ook de kracht zijn van het gebied. Agrarische Natuurvereniging Vockestaert is uitgegroeid tot een begrip in de regio en organiseert, grotendeels vrijwillig, al veel ten aanzien van de uitvoering van de groenblauwe diensten en beheer. De inzet van dit programma is om daar waar mogelijk aan te haken bij de kennis en kunde van deze vereniging.

Ook op het gebied van een klimaatbestendig landschap, ook wel klimaatadaptatie genoemd, werken we samen met lokale partijen, burgers en bedrijven en het Hoogheemraadschap van Delfland. Variërende peilen, meer groen in de tuinen en maatregelen tegen verdroging behoren tot het nieuwe instrumentarium.

In het programma Duurzaam Boer Blijven speelt de zorg voor een duurzaam landschap een grotere rol, in combinatie met een economisch gezondere agrarische sector. We geven speciale aandacht aan het begeleiden van jonge agrarische/groene ondernemers, die de komende jaren het stokje van de huidige ondernemers gaan overnemen.

- Het Grondinstrument heeft een drievoudig doel:
1. de agrarische bedrijfsstructuur optimaal houden voor een grondgebonden bedrijfsvoering,
 2. de versterking van de kwaliteit van het landschap (zie opdracht A), en
 3. het bevorderen van innovatieve aanpakken om het (draagvlak voor het) landschap te versterken.

Tijdens *De 24 uur van Midden-Delfland* is het idee aangereikt om een 'Maatschappelijke Vennootschap Midden-Delfland' op te richten. De MV-MD pakt als krachtige motor maatschappelijke, private en publieke initiatieven voor beheer en ontwikkeling van Midden-Delfland op. Hoe deze MV-MD verder zal functioneren en met welke bevoegdheden is onderdeel van een eerste stap van onderzoek. Duidelijk is wel dat het een groeimodel moet zijn. Klein beginnen en laten uitgroeien tot een krachtige motor waarbij wellicht een groot deel van de projecten uit dit uitvoeringsprogramma onder de vlag van de MV-MD zijn uit te voeren. In ieder geval kan de MV-MD actief worden betrokken bij de herontwikkeling van de randgebieden (bijvoorbeeld Kraaiennest) en nieuwe projecten op het gebied van gastvrijheid (hospitality) en wellness.

Opgave B: Betrokken en duurzaam beheer		
nr	Titel	Beoogd resultaat
B.A.1	Organisatie beheer (vraag)	Visie op beheer
B.A.2	Oprichten Maatschappelijke Vennootschap	Vormgeven aan gebiedskracht door publiek-private samenwerking
B.A.3	Pilot beheer (aanbod)	Beheer groen door lokale ondernemers/organisaties
B.A.4	Nieuwe financiering landschap	Onderzoek naar alternatieve financiering groen
B.A.5	Ruilverkaveling-grondruilbank	Economisch duurzame grondgebonden (melk-) veebedrijven mede als drager cultuurlandschap
B.B.6	Duurzaam Boer Blijven	Toekomstigbestendige duurzame (melk)veebedrijven
B.B.7	Innovatie (agrarisch) ondernemen	Ondersteunen innovatieve initiatieven voor ontwikkeling en behoud landschap
B.B.8	Duurzaamheid circulair	Onderzoek sluiten van de kringlopen
B.B.9	CO2 neutraal Midden-Delfland	Transitie naar niet-fossiele brandstoffen, 60% minder CO2-uitstoot in 2025
B.B.10	Flexibel peilbeheer	Onderzoek zelfsturend waterpeil (pilot)
B.B.11	Gezondheid/blauwalg	Betere bestrijding van blauwalg
B.B.12	Blauwe Diensten	Polderanalyse voor aanbieden van blauwe diensten
B.B.13	Tegengaan versnelde bodemdaling	Kennis vergaren maatregelen tegengaan bodemdaling

Tabel 2

Opdracht C:
Ontmoeting tussen stad en land

De stedeling moet makkelijker en vaker het Midden-Delfland gebied kunnen beleven. De infrastructuur (auto, fiets, openbaar vervoer enz.) en het aanbod van kwaliteitsbeleving en diensten (horeca, arrangementen, voedsel) moet in orde zijn. Het plan is opgevat om via *slowlanes*, recreatieve verbindingen tussen de stadsharten en de groengebieden het gebied veel beter te ontsluiten. Via een groter aantal aantrekkelijker agrarische stadsranden komen bezoekers in het agrarisch kerngebied, met het icoon 'de koe in de wei'. De poorten in de routes zijn de startpunten voor een bezoek aan Midden-Delfland. Hier is volop informatie te vinden over het gebied en de vele recreatieve mogelijkheden. De poorten zijn goed bereikbaar voor auto en openbaar vervoer en bieden mogelijkheden om te voet verder te gaan of over te stappen op de fiets, skates, kano, boot of paard. Ook al is enige groei van het recreatief aanbod mogelijk, we moeten wel oppassen dat het kind niet met het badwater wegspoelt. De kwaliteiten zijn rust en ruimte. Die beleving vraagt om een gedoseerde groei.

Ook een verbetering van waterverbindingen, met bruggen die steeds 1,80 meter vrije doorvaart mogelijk maken, zorgt voor een verbetering van de toegang en de beleving van het gebied. Steigers, picknickplaatsen en

horeca langs de oevers maken een bezoek aan Midden-Delfland over het water een compleet uitje. Ondernemers bieden vaararrangementen aan. Natuurorganisaties organiseren bezoeken aan de (water)natuur. Inzet is om bezoekers te interesseren om betrokken te blijven bij het wel en wee van Midden-Delfland.

De beleving van lokaal voedsel, in lokale horeca en via cateringbedrijven, is onderdeel van een bezoek aan Midden-Delfland. Dit voedsel weet ook de weg naar de stad in 2025 goed te vinden via nieuwe distributiesystemen (mogelijk in samenwerking met het Westland). De ketens zijn verkort en niet langer anoniem; de consument weet waar zijn producten vandaan komen. Het voedsel dat in Midden-Delfland eerlijk en duurzaam is geproduceerd krijgt een volwaardige plek in winkels in en om Midden-Delfland. In het seizoen zijn daarvoor ook in het gebied en in de stad pop-up winkels.

Opgave C: Ontmoeting Stad-Land		
nr	Titel	Beoogd resultaat
C.A.1	Slowlanes (haalbaarheid en ontwerp)	Onderzoek haalbaarheid en ontwerpkaders vastleggen
C.A.2	Sterke poorten	Sterke poorten met informatie over recreatief aanbod
C.A.3	Verdichten en variëren recreatieve verbindingen	Verknopen van recreatieve voorzieningen door recreatieve verbindingen
C.A.4	Natuurbegraven	Onderzoek naar voorwaarden en haalbaarheid van natuurbegraven
C.A.5	Uitbreiding van hippische voorzieningen	Onderzoek naar uitbreiding ruiternetwerk inclusief voorzieningen
C.B.6	Midden-Delfland Academie	Oprichting van Midden-Delfland Academie
C.B.7	Internationaal Hippisch Centrum	Oprichten internationaal hippisch kenniscentrum.
C.C.8	Pluktuin	Realiseren pluktuin in Schipluiden
C.C.9	Verkooppunt A4	Haalbaarheidstudie distributiepark voor streekvoedsel
C.C.10	Pop-up store	Stimuleren afzet streekproducten; 4 pop-up stores in/ rond de stad
C.D.11	Verbeteren vaarroutes	Voorzien in groeiende behoefte waterrecreatie
C.D.12	Waterrecreatie Vlietland/ Foppenplas	Plan om te komen tot betere mogelijkheden voor waterrecreatie
C.D.13	Rondje ontsluiting centrum Maasland	Ontsluiten centrum Maasland voor waterrecreant
C.D.14	Belangenbehartiging recreatie en handhaving	Afspraken met toezichthouder over handhaving; invoeren vergunningen
C.D.15	Historische Scheepswerf	Oprichten historische Scheepswerf
C.D.16	Cultuur / culturele evenementen	Meer culturele evenementen voor meer bezoekers aan gebied Midden-Delfland

Tabel 3

Opgave D:
A-merk Midden-Delfland

Midden-Delfland is een sterk merk, maar nog onvoldoende eenduidig herkend en bekend. Dat vraagt om een krachtige, eenduidige branding en marketing. Branding ontstaat in de eerste plaats door kwaliteit van het landschap, producten en evenementen. Door deze kwaliteit eenduidig te communiceren, ontstaat een branding van het merk Midden-Delfland dat verwachtingen wekt bij de bezoeker én die vervolgens ook zijn waar te maken bij het fysieke bezoek. De ervaringen worden versterkt door iconen, publiekstrekkingen, zowel bestaand – de vitale dorpen, Op Hodenpijl, molens –, als nieuwe – bijvoorbeeld de Glazen Dijk, de kwaliteitsontwikkeling Oostgaag-Westgaag en de Stadsboerderij van de toekomst. Inzet is om het gebied van Midden-Delfland te koppelen aan grootschalige evenementen die de Metropool zo nu en dan kent. De kracht die uit gaat van grote evenementen, inspireert om het gebied te tonen aan een groot publiek.

Eén digitale portal die alle informatie ontsluit is een must voor een goede communicatie en branding. Daarnaast werken we samen met ondernemers om hun communicatie te versterken, overkoepelen we activiteiten met een pakkend thema en werken we samen met evenementen in de omliggende stedelijke gebieden (Delft Chamber Music Festival, World/Land Art Delft, Varend Corso Westland enz.).

Opgave D: A-merk		
nr	Titel	Beoogd resultaat
D.A.1	Branding van het merk Midden-Delfland	Versterken toeristisch-recreatief product door uitdragen van merk 'Midden-Delfland'
D.A.2	Bekendheid gebied Midden-Delfland	Kenbaarheid van en naar het gebied van Midden-Delfland vergroten
D.A.3	Portal Midden-Delfland	Digitale informatieverstrekking optimaliseren met portal en app
D.B.4	Koppeling groot regionaal evenement	Gebiedsprogrammering vanuit gebied Midden-Delfland.
D.B.5	Versterking kwaliteit Oostgaag - Westgaag	Ruimtelijke kwaliteit cultuurhistorische agrarische bebouwingslint versterken
D.B.6	Belevenisboerderij/ Boerderij van de Toekomst	Ontwikkelen en exploiteren belevenisboerderij
D.B.7	Glazen Dijk	Realisatie Glazen Dijk als icoon in het gebied
D.B.8	Buitenplaats Koningsrust	Inrichten en exploiteren buitenplaats

Tabel 4

Midden-Delfland in 2025

Met al deze en nieuwe projecten die de komende jaren ongetwijfeld nog worden opgepakt door diverse partijen, zal het gebied Midden-Delfland er niet alleen beter uit komen te zien. In 2025 spenderen meer mensen hun vrije tijd in het gebied. Kleinere en enkele grotere evenementen, goede fietspaden rechtstreeks vanuit de steden, andere recreatieve routes en publiekaantrekkende functies (zoals de Glazen Dijk) zullen voor stedelingen aanleiding zijn om het gebied te bezoeken. Dit alles in balans met de kernkwaliteit van het gebied: rust en ruimte. Economisch gezien is het gebied gezond. Boeren verdienen een goede boterham mede door onderscheidende producten en groene diensten te leveren. Maar bovenal is er een groot draagvlak bij een ieder voor het gebied van Midden-Delfland. Of wel, Midden-Delfland is een uniek, aantrekkelijk vitaal gebied waarbij veel mensen betrokken zijn.

4. Uitvoering

4.1 Wijze van werken en sturing

In dit uitvoeringsprogramma spreken we over 'we'. Tijdens *De 24 uur van Midden-Delfland* hebben we kunnen zien dat de betrokkenheid bij het gebied van Midden-Delfland groot is. Dit uitvoeringsprogramma is dus een resultaat van een gezamenlijke inspanning. Het spreekt vanzelf dat we ook bij de uitvoering alle gebiedspartijen betrekken die een bijdrage willen leveren aan de uitvoering van projecten. Ieder vanuit zijn of haar kracht en mogelijkheden. Met meer dan 80 gebiedspartijen (inclusief bedrijven) is het nodig om hieraan adequaat sturing te geven.

De programmacoördinator, die door de gemeente Midden-Delfland is aangesteld fungeert als eerste aanspreekpunt voor alle gebiedspartijen. Hij coördineert alle opdrachten en projecten, legt verbanden tussen de verschillende opdrachten, enthousiasmeert, ondersteunt, helpt bij financiering, bevordert kennisuitwisseling en houdt het overzicht over de initiatieven.

Zelfsturing, samenwerking en initiatief, maken van het uitvoeringsprogramma een echt samenwerkingsproject.

In dit uitvoeringsprogramma is onderscheid gemaakt tussen concrete projecten die direct kunnen worden uitgevoerd (laaghangend fruit) en projecten die, om wat voor reden dan ook, meer tijd vergen. Dit zijn de projectwensen die tijdens *De 24 uur van Midden-Delfland* zijn genoemd. In sommige gevallen is er nog geen eigenaar of is er (nog) geen uitzicht op (financiële) middelen op korte termijn. In de loop van de tijd kan dit veranderen. In bijlage 4 is de groslijst van wensen opgenomen. Afhankelijk van de veranderende context wordt jaarlijks bekeken of er projecten binnen bereik komen, die dan in de jaren daarna kunnen worden uitgevoerd. Nu kunnen nog veel projecten worden uitgevoerd vanuit de overheid. Het zou mooi zijn als het bedrijfsleven of andere partijen hierin een grotere rol kunnen spelen.

In hoofdstuk 6 worden alle projecten in hoofdlijnen beschreven. Voor een groot aantal projecten geldt dat er een uitvoeriger en concreter plan van aanpak nodig is om tot

uitvoering te komen. Bijvoorbeeld omdat de financiering nog niet geheel rond is of niet exact duidelijk is wie er allemaal betrokken zijn bij het project. Voor de gemeentelijke projecten is in enkele gevallen ook nog besluitvorming nodig. Het is dus niet zo dat alle projecten nu direct van start kunnen gaan.

4.2 Voortgang monitoren

Het uitvoeringsprogramma vergt jaarlijks een update. Het gebied Midden-Delfland inclusief de omgeving, is dynamisch en aan verandering onderhevig. Dit levert nieuwe inzichten op en/of nieuwe kansen. En vraagt om flexibiliteit van iedereen en schept de verplichting om tijdig duidelijk en transparant te communiceren over de voortgang en de veranderingen in het uitvoeringsprogramma. Eén keer per jaar stellen we een voortgangsrapportage op die we aan de gemeenteraad van Midden-Delfland en de partners aanbieden. In deze voortgangsrapportage geven we een terugblik en kijken we vooruit naar wat de komende periode op de rol staat. De voortgangsrapportage komt tot stand met alle partijen die actief meewerken aan de uitvoering van de projecten. Met de voortgangsrapportage kunnen de onderlinge afspraken herijkt worden en kunnen nieuwe afspraken worden vastgelegd.

4.3 Organisatie

Veel partijen zijn betrokken bij de uitvoering. Afstemming over wie, wat, waarom en wanneer doet is nodig. De programmacoördinator is de spin in het web. De gemeente Midden-Delfland maakt ruimte vrij voor het aanstellen van een programmacoördinator. Het werk is projectgewijs georganiseerd. Dit betekent dat afstemming en overleg plaatsvindt binnen concrete samenwerkingsafspraken en binnen concrete projecten. De coördinator, stemt af, legt verbanden met andere trajecten, ziet kansen, onderhoudt het netwerk met alle partners, ondersteunt initiatieven bij het opstarten ervan en houdt overzicht over de voortgang.

Het gebied Midden-Delfland ligt in meerdere gemeenten, de gebiedsgemeenten. Via de Landschapstafel Hof van Delfland en op individueel niveau is goede afstemming nodig om de projecten op het juiste niveau op te pakken zodat dubbel werk wordt voorkomen.

Tenminste één keer per jaar kijken we gezamenlijk in een grotere bijeenkomst naar de voortgang van de projecten en maken we een doorkijk naar de nieuwe projecten voor het jaar erop. Deze jaarlijkse *De 24 uur van Midden-Delfland* moet er ook voor zorgen dat

iedereen gelijk is geïnformeerd, successen worden gedeeld, knelpunten worden opgespoord en (nieuwe) projecten voor het volgende jaar worden vastgelegd. Natuurlijk staat ontmoeting centraal.

5. Financiën

Projecten uitvoeren is alleen mogelijk als er ook geld voor is. Dat geldt voor alle partijen die betrokken zijn bij de uitvoering van de projecten. De projectlijst is lang en ambitieus. Naast kleinschalige projecten zijn er ook grotere fysieke uitvoeringswerken opgenomen. In een aantal gevallen is alleen de onderzoeksfase meegenomen. Tijdens deze fase wordt duidelijk wat de daadwerkelijke uitvoering gaat kosten en hoe deze kosten gefinancierd kunnen worden. Een voorbeeld is de aanleg van de *slowlanes*.

In de volgende tabellen is op basis van budgetramingen een inschatting gemaakt van het investeringsvolume. Daarbij is gekeken wie mogelijk voor de financiering zou kunnen zorgen. Lang niet alle bedragen zijn op het moment van schrijven van dit programma al beschikbaar of hard toegezegd. Het mag duidelijk zijn dat een en ander pas van start kan gaan als alle financiële middelen zijn toegezegd. De projecttrekker van ieder afzonderlijk project is en blijft verantwoordelijk voor de financiering. Met de overgebleven middelen vanuit de IODS-opgave en andere fondsen is nog veel te bereiken binnen het gebied van Midden-Delfland, mits deze middelen ook daadwerkelijk ingezet worden voor de doelen

uit de gebiedsvisie. In tabel 9 is aangegeven welke investeringen gedekt zijn en waarvoor nog financiering moet worden gevonden. De totale investering in het gebied bedraagt voor het gehele uitvoeringsprogramma ruim € 25,5 mln. Dit is nog exclusief de investeringen die gemoeid zijn de fysieke ontwikkeling van bijvoorbeeld de *slowlanes* en icoonprojecten. Het totale investeringsvolume in het gebied bedraagt de komende 10 jaar dus ruim meer dan deze € 25,5 mln.

In de jaarlijkse rapportage moet duidelijk aangegeven zijn welke projecten financieel gedekt zijn en dus daadwerkelijk kunnen worden opgepakt. Voor 2016 kijken we pragmatisch hoe we de daadwerkelijk uit te voeren projecten in dit lopende jaar kunnen oppakken.

In dit hoofdstuk is in tabel 5 t/m 8 aangegeven wat de totale geprognosticeerde budgetramingen van het uitvoeringsprogramma zijn met de huidige inzichten.

In de projectvoorstellen van hoofdstuk 6 is per project aangegeven wat het ingeschatte budget is, inclusief een mogelijke financiering. In bijlage 1 is een globale uitsplitsing gemaakt per jaar.

Opgave A: Landschap van Stand		
nr	Titel	Budget raming
A.A.1	Landschap van Stand	€ 40.000
A.A.2	Poldergesprekken	€ 50.000
A.A.3	Benoeming Polderarchitect	€ 180.000
A.B.4	Weidevogelstand	€ 1.300.000
A.B.5	Biodiversiteit vergroten, bijen- en vogelbiotoop verbeteren	€ 235.000
A.B.6	Kwaliteitsversterking landschap	€ 4.830.000
A.B.7	Ruimtelijke inpassing infrastructuur	-
A.B.8	Ecologische verbindingzones	€ 560.000
A.B.9	Lichten doven	-
A.C.10	Voorlichting onderhoud particuliere monumenten	€ 10.000
Opgave A: Landschap van Stand		€ 7.205.000

Tabel 5

Opgave B: Betrokken en duurzaam beheer		
nr	Titel	Budget raming
B.A.1	Organisatie beheer (vraag)	€ 25.000
B.A.2	Oprichten Maatschappelijke Vennootschap	€ 200.000
B.A.3	Pilot beheer (aanbod)	€ 25.000
B.A.4	Nieuwe financiering landschap	€ 40.000
B.A.5	Ruilverkaveling-Grondruilbank	€ 2.340.000
B.B.6	Duurzaam Boer Blijven	€ 3.000.000
B.B.7	Innovatie (agrarisch) ondernemen	€ 4.830.000
B.B.8	Duurzaamheid circulair	€ 25.000
B.B.9	CO2-neutraal Midden-Delfland	€ 467.200
B.B.10	Flexibel peilbeheer	-
B.B.11	Gezondheid/blauwalg	-
B.B.12	Blauwe Diensten	-
B.B.13	Tegengaan versnelde bodemdaling	€ 100.000
Opgave B: Betrokken en duurzaam Beheer		€ 11.052.200

Tabel 6

Opgave C: Ontmoeting Stad-Land		
nr	Titel	Budget raming
C.A.1	<i>Slowlanes</i> (haalbaarheid en ontwerp)	-
C.A.2	Sterke poorten	€ 90.000
C.A.3	Verdichten en variëren recreatieve verbindingen	€ 50.000
C.A.4	Natuurbegraven	-
C.A.5	Uitbreiding van hippische voorzieningen	€ 20.000
C.B.6	Midden-Delfland Academie	€ 5.000
C.B.7	Internationaal Hippisch Centrum	€ 800.000
C.C.8	Pluktuin	€ 20.000
C.C.9	Verkooppunt A4	€ 15.000
C.C.10	Pop-up store	€ 20.000
C.D.11	Verbeteren vaartroute	€ 300.000
C.D.12	Waterrecreatie Vlietland/ Foppenplas	-
C.D.13	Rondje ontsluiting centrumontwikkeling Maasland	€ 10.000
C.D.14	Belangenbehartiging recreatie en handhaving	-
C.D.15	Historische Scheepswerf	-
C.D.16	Cultuur / culturele evenementen	€ 150.000
Opgave C: Ontmoeting Stad-Land		€ 1.480.000

Tabel 7

Opgave D: A-merk		
nr	Titel	Budget raming
D.A.1	Branding van het merk Midden-Delfland	€ 550.000
D.A.2	Bekendheid gebied Midden-Delfland	-
D.A.3	Portal Midden-Delfland	€ 50.000
D.B.4	Koppeling groot regionaal evenement	-
D.B.5	Versterking kwaliteit Oostgaag - Westgaag	€ 5.000.000
D.B.6	Belevenisboerderij/Boerderij van de Toekomst	€ 10.000
D.B.7	Glazen Dijk	€ 20.000
D.B.8	Buitenplaats Koningsrust	€ 320.000
Opgave D: A-merk		€ 5.950.000

Tabel 8

Opgave A: Landschap van Stand								
nr	Titel	GEMEENTE MIDDEN-DELFLAND				DERDEN		Budget raming
		IODS			Budget		Budget	
		glas	grond-instrument	Duurzaam boer blijven	bestaand	nog niet aanwezig	aanwezig	nog niet aanwezig
Opgave A:		€ 20.000	€ 4.830.000	-	€ 80.000	-	€ 1.860.000	€ 415.000
Landschap van Stand								€ 7.205.000
Opgave B:		-	€ 7.170.000	€ 1.000.000	€ 567.200	-	€ 25.000	€ 2.290.000
Betrokken en duurzaam Beheer								€ 11.052.200
Opgave C:		-	€ 200.000	-	€ 155.000	€ 90.000	-	€ 1.035.000
Ontmoeting Stad-Land								€ 1.480.000
Opgave D:		€ 4.300.000	€ 30.000	-	-	€ 30.000	-	€ 1.590.000
A-merk								€ 5.950.000
Totaal uitvoeringsprogramma		€ 4.320.000	€ 12.230.000	€ 1.000.000	€ 802.200	€ 120.000	€ 1.885.000	€ 5.330.000
								€ 25.687.200

Tabel 9

6. Projectvoorstellen uitvoeringsprogramma

Opdracht A: Kwaliteit, Landschap van Stand

Binnen deze opdracht onderscheiden wij drie clusters:

- A. Mooi Midden-Delfland
- B. Ecologie
- C. Iconen

A.A.1.	Landschap van Stand
Trekker	Gemeente Midden-Delfland
Partners	Gebiedsgemeenten Midden-Delfland, Midden-Delfland Vereniging en Groene partijen
Achtergrond	Vanaf 1958 genoot het gebied Midden-Delfland extra bescherming als Rijksbufferzone en later via de Reconstructiewet Midden-Delfland. Sinds enkele jaren is deze beschermde status vervallen. De Wet natuurbescherming (2015, in werking 1 januari 2017) geeft de provincie de bevoegdheid om Midden-Delfland aan te wijzen als 'bijzonder landschap'. Daartoe moet door de gemeente een voorstel worden opgesteld.
Beoogd resultaat	Een beschermde status voor het landschap met als doel de bestaande kwaliteiten te beschermen, verrommeling van binnenuit tegen te gaan en grootschalige infrastructurele ingrepen te belemmeren. Tegelijkertijd biedt de status waardering voor de vele organisaties en personen die actief werken aan de verbetering van de kwaliteit. De beschrijving door een landschapsarchitect biedt een uitnodigend perspectief en toetsingskader op de verdere ontwikkeling van het landschap van Midden-Delfland.
Budgetraming	€ 40.000
Financiering	Bestaande middelen gemeente Midden-Delfland
Tijdspad	2016

A.A.2.	Poldergesprekken draagvlakversterking gebiedskwaliteit
Trekker	Gemeente Midden-Delfland
Partners	Vockestaert, Midden-Delfland is Mensenwerk, LTO Delflands Groen, Midden-Delfland Vereniging, Gebiedsgemeenten Midden-Delfland
Achtergrond	Het Landschapsontwikkelingsperspectief (LOP) en de polderstudies hebben inzicht gegeven in de landschappelijke waarden van het landschap. Dit geeft al een goed beeld van de kwaliteiten van de polders. De poldergesprekken hebben tot doel om te komen tot een gemeenschappelijk en gedeeld beeld onder bewoners en ondernemers van de ruimtelijke kwaliteit en hoe deze is te bewaken en daar waar nodig te verbeteren. Met al deze input kan het beeldkwaliteitsplan worden opgesteld, waardoor er ook een formele borging ontstaat.
Beoogd resultaat	Meer bewustzijn bij en interactie met bewoners en ondernemers over ruimtelijke kwaliteit. Dit moet zich vertalen in ruimtelijke ontwikkelingen. Dit levert waardenkaarten per polder op en een beeldkwaliteitsplan.
Budgetraming	1. € 20.000 waardenkaarten voor alle polders 2. € 30.000 beeldkwaliteitplan
Financiering	IODS (glas) + bestaand Midden-Delfland
Tijdspad	Waardenkaarten 2016-2017 Beeldkwaliteitplan 2017

A.A.3.	Benoeming Polderarchitect
Trekker	Gemeente Midden-Delfland
Partners	Gebiedsgemeenten Midden-Delfland
Achtergrond	De Polderarchitect kan gevraagd en ongevraagd onafhankelijk advies uitbrengen aan de gebiedsgemeenten en het Waterschap over de ruimtelijke kwaliteit van heel Midden-Delfland. Hij/zij zal de discussie rondom de ruimtelijke kwaliteit aanjagen.
Beoogd resultaat	Instellen van een Polderarchitect, die adviseert over ruimtelijke kwaliteit.
Budgetraming	€ 180.000 o.b.v. € 20.000 per jaar
Financiering	Te verkennen met partners
Tijdspad	2017-2025

A.B.4.	Kerngebied(en) voor weidevogels en andere maatregelen voor de weidevogelstand
Trekker	Weidevogelpact
Partners	Gebiedsgemeenten, Provincie, Gemeente Midden-Delfland, Groene partijen, Terreinbeheerder, LTO Delflands Groen, Hoogheemraadschap van Delfland
Achtergrond	Het weidevogelbestand gaat achteruit. Niet exact duidelijk is waarom. Naast de 'Koe in de wei' is het ook van belang om de 'Grutto in de wei', te houden. Dit vraagt goede afstemming tussen beide doelen en de keuzes die de agrariër maakt over zijn bedrijfsvoering. Het zegt iets over de biodiversiteit en dus de kracht van het landschap. Het doel is om te komen tot de inrichting van tenminste één weidevogelkerngebied. Maar ook daar waar zich andere kansen voordoen, bijvoorbeeld bij uitgifte van overheidsgronden, zijn kwalitatieve verplichtingen mee te geven. Kansen zijn er ook om voor de meest natte delen van het land andere beheerafspraken te maken.
Beoogd resultaat	Behoud en ontwikkeling van 'Grutto in de wei'. Minimaal één vogelweidekerngebied van 15 hectare. Leidraad voor uitgifte van overheidsgronden.
Budgetraming	€ 1.300.000
Financiering	Bestaand budget Provincie
Tijdspad	2016-2025

A.B.5.	Biodiversiteit vergroten, bijen- en vogelbiotoop verbeteren
Trekker	Weidevogelpact, KNNV
Partners	Gebiedsgemeenten, Provincie, Gemeente Midden-Delfland, Groene partijen, Terreinbeheerder. LTO Delflands Groen, Hoogheemraadschap van Delfland
Achtergrond	De biodiversiteit in Nederland loopt terug. De afname van het aantal bijen is bekend. Gevolg is dat de 'gezondheid' van het ecosysteem afneemt. Door inrichtingsmaatregelen en beter afgestemd beheer is de biologische diversiteit (planten en dieren) te verbeteren. De waterkwaliteit verbetert en de ziektedruk neemt af, ofwel het levert een vitaler landschap op. Maatregelen zijn: kruidenranden langs wegen en paden, bewuster beheer, erfbeplanting, planten van meer lindes (bijen), nestkasten op boerenerven enz. Beheer door middel van groenblauwe diensten.
Beoogd resultaat	Vergroten biodiversiteit
Budgetraming	€ 235.000 (groenblauwe dienst)
Financiering	POP3
Tijdspad	2016 -2025

A.B.6.	Kwaliteitsversterking landschap
Trekker	Gemeente Midden-Delfland
Partners	LTO Delflands Groen, Ondernemers, Overige maatschappelijke organisaties
Achtergrond	In het compensatiefonds voor het verlies van gebiedskwaliteit door de aanleg van de A4 is ruimte voor het compenseren van kwaliteitsmaatregelen die de waarde van het land verlagen. Door middel van kwalitatieve verplichtingen worden de kwaliteit van het landschap gewaarborgd en de kosten gecompenseerd. Voorbeelden: saneren van verspreid liggende glastuinbouwbedrijven, herstellen van authentieke kerkenpaden en van authentieke boerenerven, aanleg van hoogstam-fruitgaarden.
Beoogd resultaat	Mooier landschap door saneren van storende functies en toevoegen van authentieke elementen.
Budgetraming	€ 4.830.000
Financiering	IODS (grond-ruimtelijke kwaliteit)
Tijdspad	2016-2025

A.B.7.	Ruimtelijke inpassing infrastructuur
Trekker	Provincie
Partners	Rijk, Provincie, Hoogheemraadschap, MDRH
Achtergrond	Het is evident dat de inpassing van hoofdinfrastructuur goed moet gebeuren (bijvoorbeeld Blankenburgtunnel). Maar ook het onderliggend netwerk van N-wegen (bijvoorbeeld Woudseweg) vergt aandacht bij aanpassingen. De komende 10 jaar worden een aantal wegen aangepakt. Ook staat een spoorverdubbeling door Midden-Delfland op de rol. Dit biedt ook kansen om landschappelijke en ecologisch verbeteringen direct mee op te pakken.
Beoogd resultaat	Betere landschappelijke en ecologische inpassing van de infrastructuur.
Budgetraming	Projectbudget infrastructuur
Financiering	-
Tijdspad	2016-2025

A.B.8	Ecologische verbindingzones
Trekker	Provincie
Partners	Groene Partijen, agrariërs en gemeente Midden-Delfland, gemeente Pijnacker-Nootdorp, Hoogheemraadschap van Delfland
Achtergrond	Het gebied Midden-Delfland is doorsneden door grote infrastructuur waardoor een ecologisch versnipperd landschap ontstaat. In samenhang met het vergroten van de biodiversiteit moeten we werken aan het slechten van barrières en het aanleggen van ecologische verbindingzones met lokale partijen. Daarbij is de verbinding tussen Ackerdijk (over de A13) en Vlietlanden de eerste die wordt opgepakt.
Beoogd resultaat	Aaneengesloten ecologisch gebied.
Budgetraming	€ 560.000 (inclusief beheer)
Financiering	Provincie
Tijdspad	2016-2025

A.B.9.	Lichten doven
	a. Wegen b. Agrarische sector
Trekker	a. Gebiedsgemeenten Midden-Delfland en Provincie b. LTO Delflands Groen en LTO Glaskracht Nederland
Partners	
Achtergrond	De gemeente Midden-Delfland is, gek genoeg, een van de meest verlichte gemeenten van Nederland. Voor het vogelbeheer is het van belang dat de nacht ook de nacht is. (a) De gemeenten zullen bij vervanging werken aan betere verlichting (led). Dit bespaart eveneens energie (en geld). (b) Daarnaast zullen afspraken moeten worden gemaakt met de boeren en de glastuinbouw over aanvullende afspraken over de verduistering.
Beoogd resultaat	Minder lichtvervuiling
Budgetraming	Bestaand budget (overheid)
Financiering	
Tijdspad	a. 2016 – 2025 aanpassen openbare verlichting bij vervanging b. 2017 afspraken met agrarische sector

A.C.10.	Voorlichting onderhoud particuliere monumenten
Trekker	Midden-Delfland is Mensenwerk
Partners	Gebiedsgemeenten Midden-Delfland
Achtergrond	Particulieren die willen verbouwen lopen veelal tegen allerlei beperkingen op. Door voorlichting en beperkte professionele ondersteuning is al veel kwaliteit te winnen. Het gaat dan niet alleen om de bouwkundige adviezen, maar het kan ook gaan om de landschappelijke inpassing. Het gaat om bewustwording.
Beoogd resultaat	Betere bouwplannen voor monumenten, inclusief landschappelijke inpassing van de erven.
Budgetraming	€ 1000 per jaar voor onkostenvergoeding vrijwilligers. Nader invullen hoe dit is te regelen.
Financiering	Bestaand beleid gemeente Midden-Delfland
Tijdspad	2016-2025

Opdracht B:
Betrokken en duurzaam beheer

- A. Beheer
- B. Duurzaamheid

B.A.1.	Organisatie beheer (vraag)
Trekker	Landschapstafel Hof van Delfland
Partners	Recreatieschap Midden-Delfland, Gebiedsgemeenten Midden-Delfland, Gemeente Rotterdam, Hoogheemraadschap van Delfland, Natuurmonumenten
Achtergrond	Het Rijk trekt zich terug uit het landelijk gebied en de recreatiegebieden. De provincie is mede verantwoordelijk, maar wil het beheer meer decentraal organiseren. Het maatschappelijk middenveld en gebiedsorganisaties zien een rol voor zich weggelegd als het gaat om beheer van de groengebieden. Om versnippering tegen te gaan en kwaliteit te versterken, moeten gebiedsgemeenten Midden-Delfland één visie op het beheer (organisatorisch) opstellen en uitgangspunten formuleren waarop het maatschappelijk middenveld haar diensten kan aanbieden. Mogelijk maken om lokale ondernemers (boeren) te betrekken.
Beoogd resultaat	Visie op beheer en op basis daarvan bestek op hoofdlijnen (nieuwe stijl).
Budgetraming	€ 25.000
Financiering	Bestaand budget Landschapstafel
Tijdspad	2016-2017

B.A.2.	Oprichten Maatschappelijke Vennootschap Midden-Delfland
Trekker	RECER, Gemeente Midden-Delfland
Partners	Gemeente Midden-Delfland, Staatsbosbeheer, Ondernemersfederatie Midden-Delfland
Achtergrond	De Maatschappelijke Vennootschap Midden-Delfland (MV-MD) is er op gericht om publiek/private initiatieven gezamenlijk van de grond te tillen en te realiseren. Vanuit deze maatschappelijke vennootschap is eenduidig en gezamenlijk op te treden. Het moet de motor zijn voor diverse initiatieven. Het 'Texels-model' dient als voorbeeld. Initiatieven die daarbinnen zijn te ontplooiën zijn bijvoorbeeld een energiemaatschappij, een groen ontwikkelfonds, een korte ketennetwerk etc.
Beoogd resultaat	Vormgeven aan gebiedskracht door publiek private samenwerking; concreet komen tot een maatschappelijk vennootschap MV-MD.
Budgetraming	€ 200.000
Financiering	50% bedrijfsleven, 50% gemeente Midden-Delfland
Tijdspad	2016 - 2017

B.A.3.	Organisatie Pilot beheer (aanbod)
Trekker	Ondernemersfederatie Midden-Delfland
Partners	Groene partijen, Provincie, Gebiedsgemeenten Midden-Delfland, Hoogheemraadschap van Delfland, maatschappelijk organisaties
Achtergrond	Lokale ondernemers en Maatschappelijke (gebieds)organisaties hebben de ambitie om het beheer van (delen van) Midden-Delfland op zich te nemen. Vanuit hun betrokkenheid bij het gebied kunnen zij goed en flexibel inspelen op situaties. Het zoeken is naar een geschikt gebied waar de pilot kan starten. Op basis van de ervaringen van deze pilot is het 'lokale' beheer uit te rollen.
Beoogd resultaat	Beheer van het groen door lokale ondernemers/organisaties. Meer kwaliteit, minder kosten.
Budgetraming	€ 25.000
Financiering	MV-MD
Tijdspad	2016 - 2017

B.A.4.	Nieuwe financiering landschap
Trekker	MV-MD
Partners	Ondernemers
Achtergrond	De overheid trekt zich terug van financiering van openbaar (recreatief) groen. Daarbij gaat het niet alleen om de ontwikkeling van nieuwe gebieden, maar ook om, lokaal betrokken, beheer. De behoefte aan grootschalige afwisselend agrarische recreatieve gebieden zoals in Midden-Delfland neemt juist toe. De komende decennia neemt de bevolking in de Randstad nog verder toe. Voor het behoud van een goed vestigingsklimaat voor nationale en internationale bedrijven is regionaal groen een belangrijk punt. Nieuwe regionale financieringsmodellen waarbij het bedrijfsleven ook wordt gebonden aan het gebied, bieden kansen, maar is nog onontgonnen gebied.
Beoogd resultaat	Onderzoek naar alternatieve financiering van het groen.
Budgetraming	€ 40.000
Financiering	Te onderzoeken
Tijdspad	2017

B.A.5.	Ruilverkaveling en Grondruilbank
Trekker	Gemeente Midden-Delfland
Partners	LTO Delflands Groen
Achtergrond	Het stimuleren van de beschikbaarheid van grond voor de grondgebonden (melk)veehouderijsector en het tegengaan van een niet-agrarisch economische prijsontwikkeling van grond. Met ruilverkaveling is een betere agrarische structuur te verkrijgen. Overheidsgronden zijn in te zetten om daartoe te komen, maar zijn ook in te zetten om ecologische doelstellingen te halen door middel van kwalitatieve verplichtingen.
Beoogd resultaat	Economisch duurzame grondgebonden (melk)veebedrijven die tevens het cultuurlandschap dragen vanuit de maatschappelijke doelstelling
Budgetraming	€ 2.340.000
Financiering	IODS (grond-grondruilbank)
Tijdspad	2016-2025

B.B.6.	Duurzaam Boer Blijven
Trekker	Gemeente Midden-Delfland
Partners	LTO DelflandsGroen, Ondernemers, Gebiedsgemeenten Midden-Delfland, Gemeente Rotterdam, Provincie
Achtergrond	Om het authentieke, open veenweidelandschap vitaal te houden, zijn 'sterke' agrariërs nodig. Door het versterken van de economische en ecologische duurzaamheid van de grondgebonden (melk) veehouderijsector kunnen zij ook in de toekomst als drager van het agrarisch kerngebied de 'koe in de wei' in stand houden. Dit traject is al de afgelopen jaren ingezet.
Beoogd resultaat	- Duurzame grondgebonden (melk)veebedrijven met een (zoveel als mogelijk) gesloten kringloop; - Een enthousiaste groep jonge agrarische ondernemers die zich duurzaam economisch verbinden; - Meer en sterkere kortere ketens van streekgebonden voedselproducten naar de stad; - Bevorderen van biologische productie als onderdeel van een breed aanbod van kwaliteitsproducten.
Budgetraming	€ 3.000.000
Financiering	Beschikbaar deels IODS (duurzaam boer), PZH (landbouwinnovatie), POP3
Tijdspad	2016-2025

B.B.7.	Innovatie (agrarisch) ondernemen
Trekker	Gemeente Midden-Delfland, MV-MD
Partners	LTO Delflands Groen en Ondernemersfederatie Midden-Delfland
Achtergrond	In Midden-Delfland wordt gezocht naar nieuwe (bedrijfs)modellen die perspectief bieden op verdienmodellen binnen de kansen en beperkingen van het landschap van Midden-Delfland. Deze activiteiten kunnen op verschillende terreinen ontwikkeld worden, zoals agrarisch, hippisch, recreatief en wellness, nieuwe afzetkanalen/korte ketens, not for profit enz.
Beoogd resultaat	Steun geven aan nieuwe en vernieuwende activiteiten die gebruik maken van de kwaliteiten van het landschap Midden-Delfland en die bijdragen aan de verbetering van die kwaliteiten.
Budgetraming	€ 4.830.000
Financiering	IODS (grond-innovatie)
Tijdspad	2016 - 2025

B.B.8.	Duurzaamheid circulair
Trekker	LTO Delflands Groen
Partners	Avalex, Eneco, Gemeenten Midden-Delfland
Achtergrond	Afval (mest, snoei, groen) is een energiebron. Hoe kunnen we meer circulair denken en doen binnen Midden-Delfland? Welke ketens zijn te maken? Hoe is dit verder te organiseren (energiecoöperatie?) en is hier een rendabele business case van te maken? In eerste instantie gaat het om energie en om een trekker te zoeken.
Beoogd resultaat	Onderzoek naar het sluiten van de kringlopen.
Budgetraming	€ 25.000
Financiering	POP3/Provincie/Innovatievouchers
Tijdspad	2018-2025

B.B.9.	CO2 neutraal Midden-Delfland
Trekker	Gemeente Midden-Delfland
Partners	LTO Delflands Groen en LTO-Glaskracht Nederland, Gebiedsgemeenten Midden-Delfland, Midden-Delfland Academie
Achtergrond	De gemeente Midden-Delfland heeft het Europese 'Covenant of Mayors' ondertekend. In september 2015 is in de raad van Midden-Delfland de Energievisie besproken. De ambitie is om in 2040 als gemeente CO2-energieneutraal te zijn en 60% reductie in 2025. Naast zonnepanelen op daken, en asbest eraf, zijn ook andere maatregelen denkbaar. Voorwaarde is wel dat de openheid van het landschap niet wordt aangetast.
Beoogd resultaat	Transitie naar niet-fossiele energie(bronnen).
Budgetraming	€ 467.200, op basis van € 116.800 per jaar
Financiering	Gemeente Midden-Delfland
Tijdspad	2016-2019

B.B.10.	Flexibel peilbeheer
Trekker	Hoogheemraadschap van Delfland
Partners	Gebiedsgemeenten Midden-Delfland, Agrariërs, LTO Delflands Groen
Achtergrond	Het gebied Midden-Delfland is grotendeels veenweidelandschap. De sturing op het waterpeil is essentieel voor het in stand houden van het karakteristieke landschap. Nu regelt het Hoogheemraadschap het waterpeil in de polders, generiek op afstand. Flexibel peilbeheer door de agrariërs/eigenaren zelf kan leiden tot meer maatwerk tussen het gebruik en waterpeil en minder bodemdaling (B.B.13).
Beoogd resultaat	Pilot zelfsturend waterpeil. Afhankelijk uitkomst pilot uitrollen op grote schaal.
Budgetraming	
Financiering	Hoogheemraadschap van Delfland
Tijdspad	2016-2018 pilot 2019-2025 geleidelijke invoering

B.B.11.	Gezondheid/Blauwalg
Trekker	Hoogheemraadschap van Delfland
Partners	Terreinbeherende organisatie, LTO Delflands Groen
Achtergrond	In warme tijden bestaat het risico van Blauwalg. Blauwalg is slecht voor de kwaliteit van het water en vormt een risico voor de volksgezondheid. De vraag is hoe de blauwalg beter is te bestrijden.
Beoogd resultaat	Betere bestrijding van blauwalg.
Budgetraming	
Financiering	Hoogheemraadschap van Delfland
Tijdspad	Binnen 3 jaar

B.B.12.	Blauwe diensten
Trekker	Vockestaert, Hoogheemraadschap van Delfland
Partners	Grondgebiedgemeenten en omliggende steden, LTO Delflands Groen, KNVV
Achtergrond	De verwachting is dat door de klimaatverandering de regen minder gelijkmatig gaat vallen. Lange periodes van droogte worden afgewisseld met piekbuien. Die moeten opgevangen worden voordat ze kunnen worden afgevoerd. Daarbij is het ook nodig om de regenval zo lang mogelijk vast te houden om zoute kwel en inlaat tegen te gaan. Via blauwe diensten zijn afspraken te maken voor piekopvang. Daarnaast kunnen binnen de blauwe diensten meer beheermaatregelen worden afgesproken.
Beoogd resultaat	Polderanalyse voor aanbieden van blauwe diensten.
Budgetraming	
Financiering	POP3/Hoogheemraadschap van Delfland
Tijdspad	2017-2025

B.B.13.	Tegengaan versnelde bodemdaling
Trekker	Hoogheemraadschap van Delfland
Partners	LTO Delflands Groen, Provincie, WUR, TU-Delft, Gemeente Midden-Delfland
Achtergrond	Het veenweidelandschap 'verbrandt' langzaam maar zeker. Wat kunnen we doen of hoe kunnen we de daling vertragen en wat zijn de gevolgen van bodemdaling? Er zijn nog veel vragen, maar exacte antwoorden hebben we nog niet. We willen de omvang van bodemdaling en de gevolgen daarvan in kaart brengen. Dit project loopt al in het kader van de klimaatadaptatie strategie en Heel Holland Zakt. Ook in het gebied is veel kennis aanwezig.
Beoogd resultaat	- Meer kennis verkrijgen over bodemdaling; - Vertragen van bodemdaling; - Mogelijke aangepaste bedrijfsvoering.
Budgetraming	€ 100.000
Financiering	POP3
Tijdspad	2017-2025

**Opdracht C:
Ontmoeting tussen stad en land**

Deze opdracht is in drie clusters op te delen:

- A. Recreatie stad-land
- B. Kennis verstreken
- C. Korte ketens
- D. Waterrecreatie

C.A.1.	Slowlanes (planvorming)
Trekker	MRDH (vervoersautoriteit) en Provincie
Partners	Grondgebied gemeenten, Provincie
Achtergrond	Aanleggen van een aantal iconische recreatieve verbindingen. De <i>slowlanes</i> lopen vanuit het hart van de stad langs de poorten door het gebied naar de stad en zijn zeer aantrekkelijk, herkenbaar en multifunctioneel modaal ontworpen. Het hoeven geen nieuwe paden te zijn, want de slowlanes kunnen deels over bestaande wegen lopen. Te beginnen met een sterk ontwerp en onderzoek naar de haalbaarheid ervan. Gedacht wordt eerst aan het uitwerken van de slowlanes tussen Den Haag en Rotterdam, Maassluis en Westland
Beoogd resultaat	Onderzoek haalbaarheid en vastleggen van ontwerpkeuzes. Aanleg van <i>slowlanes</i> .
Budgetraming	
Financiering	Bestaand budget MRDH/Provincie (procesgeld)
Tijdspad	2016-2017 ontwerp en haalbaarheid 2018-2025 aanleg van minimaal 3 <i>slowlanes</i>

C.A.2.	Sterke poorten
Trekker	Gemeente Midden-Delfland
Partners	Landschapstafel Hof van Delfland, OFMD, Gebiedsgemeenten Midden-Delfland, MV-MD
Achtergrond	De poorten zijn de toegang voor een bezoek aan Midden-Delfland. Hier is volop informatie te vinden over het gebied en de vele recreatieve mogelijkheden. De poorten zijn goed bereikbaar voor auto en/of openbaar vervoer en bieden mogelijkheid om te voet verder te gaan, over te stappen op fiets, skates of paard.
Beoogd resultaat	Sterke poorten met een uitgebreid recreatief aanbod en informatie
Budgetraming	€ 90.000 (informatievoorziening)
Financiering	In onderzoek
Tijdspad	2016-2025

C.A.3.	Verdichten en variëren recreatieve verbindingen
Trekker	Gemeente Midden-Delfland
Partners	Gebiedsgemeente Midden-Delfland (Landschapstafel Hof van Delfland)
Achtergrond	Verknopen van recreatief aanbod via recreatieve verbindingen. Doel is om ontbrekende schakels uiteindelijk in het recreatieve netwerk te realiseren waardoor ook diverse 'rondjes' voor verschillende doelgroepen zijn te maken. Eerste stap is inventarisatie van huidige routes (fiets, wandel enz.), bijzondere plekken en logische plaatsen, bijvoorbeeld parkeerplaatsen, startpunten (kerkplein, dorpsplein). Ook aandacht voor mindervaliden. Bijvoorbeeld rolstoelpaden.
Beoogd resultaat	(Fiets)padenplan, extra recreatieve verbindingen.
Budgetraming	€ 50.000 (onderzoek)
Financiering	Landschapstafel/provincie
Tijdspad	2017 onderzoek, uitvoering vanaf 2019-2025

C.A.4.	Natuurbegraven
Trekker	Midden-Delfland is Mensenwerk
Partners	Gemeente Midden-Delfland
Achtergrond	Er is een groeiende behoefte aan natuurbegraven. Diverse landelijk opererende partijen onderzoeken waar mogelijkheden liggen. Vraag is onder welke condities natuurbegraven binnen Midden-Delfland mogelijk zijn. Dit in afstemming met initiatieven in de omliggende gemeenten.
Beoogd resultaat	Onderzoek naar voorwaarden en haalbaarheid van Natuurbegraven.
Budgetraming	-
Financiering	Privaat
Tijdspad	2017

C.A.5.	Uitbreiding van hippische voorzieningen (fysiek)
Trekker	MV-MD
Partners	Gebiedsgemeenten Midden-Delfland, Midden-Delfland Academie, Terreinbeheerders
Achtergrond	Op dit moment zijn de hippische voorzieningen in het gebied nog beperkt. Er is geen goed gesloten netwerk, maar wel veel behoefte aan voorzieningen. Om te komen tot een goed netwerk moet eerst onderzoek gedaan worden naar het netwerk van ruiterspaden in aansluiting op de aanwezige hippische voorzieningen en ondernemers. In kader van IODS, routenetwerken is al een aanzet gegeven. Integraal onderdeel van het uitbreiden van de voorzieningen is het beheer. In veenweidegebieden is het beheer van ruiterroutes aanzienlijk kostbaarder. Het Recreatieschap is hiermee bezig.
Beoogd resultaat	- Onderzoek naar uitbreiding ruiternetwerk inclusief voorzieningen; - Aanleg van een groter routenetwerk; - Inhalen achterstallig onderhoud.
Budgetraming	€ 20.000 (onderzoek)
Financiering	MV-MD/terreinbeheerders
Tijdspad	a. Onderzoek 2017-2018 b. Diverse partijen

C.B.6.	Midden-Delfland Academie
Trekker	Inholland
Partners	MV-MD, Lentiz
Achtergrond	Er zijn constant onderzoeksvragen bij zowel ondernemers als bij gemeenten die goed neergelegd kunnen worden bij het onderwijs. Door samenwerking tussen MBO/HBO/Universiteit in de Midden-Delfland Academie kan op een veelvoud van vragen een antwoord worden gegeven. Hierdoor is meerwaarde te creëren voor zowel de ondernemers/ gemeenten als ook voor het onderwijs.
Beoogd resultaat	Oprichting van Midden-Delfland Academie.
Budgetraming	€ 5.000 (oprichtingskosten daarna zelfvoorzienend)
Financiering	Onderwijs/MV-MD
Tijdspad	2017-2025

C.B.7.	Internationaal hippisch kenniscentrum
Trekker	MV-MD, CHIO, Lentiz
Partners	Gemeenten Midden-Delfland en Westland
Achtergrond	Nederland is een grote speler in de hippische wereld. In het gebied Midden-Delfland is veel hippische kennis aanwezig. Maar hoe zet je die kennis is en hoe zet je de paarden sector 'in de mark'. Immers in de paardensector gaat veel geld om, nationaal en internationaal. Een haalbaarheidsonderzoek naar een internationaal Hippisch Kenniscentrum is gestart. Dit moet nog worden afgerond. Van belang is om deze kennis te bundelen en te vermarkten. Dit levert werkgelegenheid en bekendheid op. Een clusteraanpak is goed voor de regionale economie. Voor Midden-Delfland is een goede inpassing van hippische activiteiten in het landschap van belang.
Beoogd resultaat	- Afronden haalbaarheidsonderzoek; - Oprichten van een internationaal hippisch kenniscentrum in Maasland door Lentiz i.s.m. CHIO en lokale maneges; - Maatregelen en beleid ter versterking van het landschap met hippische ondernemers en recreatie.
Budgetraming	€ 800.000
Financiering	IODE (grond-innovatie), Provincie, MRDH, Bedrijfsleven
Tijdspad	2016 afronden, start in 2017 Oprichting 2018, uitvoering 2018-2025

C.C.8.	Pluktuin
Trekker	Midden-Delfland Vereniging
Partners	LTO Delflands Groen en Staatsbosbeheer
Achtergrond	Het doel is om te komen tot een openbare pluktuin in Schipluiden op het huidige vrachtwagenparkeerterrein. Mensen willen steeds meer zelf betrokken worden bij de productie van (duurzaam) voedsel. Een pluktuin speelt in op deze behoefte. Daarnaast heeft het ook een historische betekenis. In het kader van herstellen van landschapselementen is het mogelijk om provinciale subsidie te verkrijgen.
Beoogd resultaat	Openbare pluktuin
Budgetraming	€ 20.000
Financiering	Crowd funding, subsidie Provincie (Zuid-Hollandschap Landschap)
Tijdspad	2018

C.C.9.	Verkooppunt A4
Trekker	OFMD
Partners	Gemeente Rotterdam en Greenport Westland-Oostland, LTO Delflands Groen en Glaskracht
Achtergrond	In Midden-Delfland en in de Greenport-Westland wordt veel voedsel geproduceerd. Dit voedsel vindt met name de weg naar de wereldmarkt. Er is een groeiende behoefte bij de consument aan lokaal voedsel. Samen met Westland positioneren als foodregio met eigen culinair centrum.
Beoogd resultaat	a. Haalbaarheidsstudie; b. Voedselproductiepark.
Budgetraming	€ 15.000 (Haalbaarheidsstudie)
Financiering	MV-MD
Tijdspad	2018

C.C.10.	Pop-up store
Trekker	OFMD, Volkskas Boeregoed
Partners	Gemeente Midden-Delfland, Gebiedsgemeenten Midden-Delfland, Greenport Westland- Rotterdam/Den Haag
Achtergrond	Afzet lokale producten in het seizoen in de dorpen en steden. De inzet is om te beginnen met een pop-up store met streekproducten. Gekeken moet worden of dit kan uitgroeien tot volwaardige winkels in het seizoen met een divers aanbod van verse streekproducten. Daarbij is het goed om de ontwikkelingen goed te volgen en tijdig aan te haken bij andere initiatieven vanuit de omliggende steden.
Beoogd resultaat	4 pop-up stores voor lokale producten (in de stad) bijv. met Rechtstreex i.s.m. gemeente Westland.
Budgetraming	€ 20.000
Financiering	Bestaand budget gemeente Midden-Delfland
Tijdspad	2016 Eerste pop-up in Rotterdam en Midden-Delfland 2017 – 2020 Ontwikkeling netwerk omliggende steden

C.D.11.	Verbeteren vaartroute
Trekker	Vereniging Regio Water
Partners	MV-MD, gemeente Maassluis, gemeente Midden-Delfland, gemeente Delft, Hoogheemraadschap van Delfland/Landschapstafel
Achtergrond	Waterrecreatie in Midden-Delfland vervult een groeiende behoefte. De beleving vanaf het water is anders. Voor het verbeteren van de vaarroutes is het van belang dat routes bevaarbaar zijn en aantrekkelijk.
Beoogd resultaat	1. Openstellen van de Monsterse sluis; 2. Onderhoud en terugkeer trekvaartelementen; 3. Historische vaartroute Delft, Maassluis en Vlaardingen versterken; 4. Doorvaarthoogte nieuwe en te renoveren bruggen op 1.80m en beweegbare bruggen; 5. Trekpontje Vlaardingse vaart beter bedienbaar maken; 6. Picknickplekken en sanitaire voorzieningen uitbreiden; 7. Benutten potentie cruiseschepen in Maassluis; 8. Verbinding Kwakelweg en Vlietlanden; 9. Waterverbinding Boonervliet en Noordvliet; 10. Aanleg steigers.
Budgetraming	€ 300.000 (€ 30.000 per jaar excl. grote uitvoeringsprojecten)
Financiering	Nader financiering voor te zoeken
Tijdspad	2016-2025

C.D.12.	Waterrecreatie Vlietland/Foppenplas
Trekker	Recreatieschap
Partners	Gemeente Midden-Delfland
Achtergrond	Gekeken zou moeten worden hoe Vlietland en de Foppenplas beter zijn te benutten voor de waterrecreatie. Is het mogelijk om de Foppenplas te vergroten? Ook is de wens om een steiger aanbrengen naast veerpont De Kwakel Maasland.
Beoogd resultaat	Plan om te komen tot betere mogelijkheden voor waterrecreatie in Vlietland/Foppenplas. Inclusief kostendekking voor uitvoering.
Budgetraming	Nader te bepalen
Financiering	-
Tijdspad	2017

C.D.13.	Rondje ontsluiting centrum ontwikkeling Maasland
Trekker	Ondernemers
Partners	Gemeente Midden-Delfland, Hoogheemraadschap van Delfland
Achtergrond	Het centrum van Maasland is nu slecht bevaarbaar. Hier liggen wel kansen om met een aantal maatregelen dit gebied per boot goed te ontsluiten. Het gaat om het aanleggen van voorzieningen zoals steigers. Alle bruggen in de Oostgaag zijn in private eigendom. Er is een brugwachtersgilde nodig dat contact heeft met de eigenaren en op aanvraag de bruggen open doet.
Beoogd resultaat	Ontsluiten centrum Maasland voor waterrecreant. Door enkele voorzieningen zoals steigers en instellen van brugwachtersgilde.
Budgetraming	€ 10.000
Financiering	Te onderzoeken.
Tijdspad	2018-2019

C.D.14.	Belangenbehartiging recreatie en handhaving
Trekker	Vereniging Regio Water
Partners	Provincie, Hoogheemraadschap van Delfland, Landschapstafel Hof van Delfland
Achtergrond	Het is niet altijd duidelijk welke regels er gelden op het water. De richtlijnen voor waterrecreatie moeten eenduidiger en duidelijker. Daarnaast is meer handhaving nodig op onder andere zuipschuiten en speedbootjes. De vraag is of vaarvergunningen weer kunnen worden ingevoerd. De kosten moeten wel opwegen tegen de baten. Sterke wens is om de vergunningen weer in te voeren en inkomsten weer te investeren in water.
Beoogd resultaat	Eenduidigheid regels waterrecreatie en handhaving daarop: 1. Afspraken met toezichthouder over handhaving; 2. Onderzoek invoeren vergunningen.
Budgetraming	-
Financiering	-
Tijdspad	2018 e.v.

C.D.15.	Historische Scheepswerf
Trekker	Historische Vereniging Maassluis
Partners	Gemeente Maassluis, MV-MD
Achtergrond	Maassluis had vroeger een groot aantal scheepswerven. Het zou mooi zijn om weer één historische scheepswerf op te zetten. Het vinden van kennis over het bouwen van oude schepen, kennis die kan worden ingebracht om de plannen uit te werken, historische en recreatieve verdieping.
Beoogd resultaat	Oprichten historische Scheepswerf.
Budgetraming	-
Financiering	-
Tijdspad	2016-2017

C.D.16.	Cultuur/culturele evenementen
Trekker	Cultuurorganisaties
Partners	Gemeente Midden-Delfland, Groene organisaties
Achtergrond	Midden-Delfland kent verschillende aantrekkelijke culturele evenementen. Die zijn weinig met elkaar verbonden en hebben nog te weinig appèl op de (potentiële) bezoekers aan Midden-Delfland. Door culturele evenementen onder een samenhangend 'label' te organiseren kan Midden-Delfland aantrekkelijker worden voor stedelingen.
Beoogd resultaat	Meer culturele evenementen die bezoekers naar het gebied Midden-Delfland trekken.
Budgetraming	€ 150.000 (€ 15.000 per jaar cultuurimpuls voortzetten)
Financiering	Bestaand budget gemeente Midden-Delfland en fondsen
Tijdspad	2016 -2025

Opdracht D:
A-merk

Deze opdracht is in 2 onderwerpen op te delen:

A. Branding en Marketing

B. Iconen

D.A.1.	Branding van het merk Midden-Delfland
Trekker	RECER
Partners	Groene organisaties, MDRH, gemeenten Maassluis en Midden-Delfland, Landschapstafel Hof van Delfland
Achtergrond	Het gebied Midden-Delfland heeft de potentie in zich om een sterk merk te zijn. Veel bewoners van de omliggende steden zijn nog onbekend met het gebied. Door beter onderzoek te doen naar de behoefte van de stedeling en de identiteit te bepalen van het gebied, is het merk van Midden-Delfland beter uit te dragen. Dit vraagt een regionale aanpak. De MRDH heeft dit voor de gehele metropool opgepakt. Doel is om meer mensen naar het gebied te trekken en een sterkere economie te krijgen. Het bepalen van de identiteit van het gebied helpt ook bij de borging van de unieke kwaliteiten. Het helpt ook om tot een sterk beeldmerk voor het gebied te komen. Voorbeelden zijn een 'koe' of 'melkmeisje'. Samenwerken in groenallianties zal helpen in de branding van het merk Midden-Delfland
Beoogd resultaat	Versterken toeristisch-recreatief product door uitdragen van merk 'Midden-Delfland'. Stap 1: onderzoek naar de Unique Sellingpoints van het gebied, promoten beeldmerk.
Budgetraming	€ 550.000
Financiering	50% bedrijfsleven en 50% MDRH
Tijdspad	2016-2025

D.A.2.	Bekendheid gebied Midden-Delfland (bebording)
Trekker	Gemeente Midden-Delfland
Partners	Landschapstafel Hof van Delfland
Achtergrond	Op dit moment is het gebied Midden-Delfland niet scherp begrensd en dus als gebied niet eenduidig herkenbaar voor de gebruiker. Betere en eenduidige bebording helpt daarbij. Als het onderzoek naar de branding is afgerond, kan ook dit punt worden opgepakt. Het gaat om zowel bebording in de omliggende steden (fiets, wandel) als ook, is het streven, langs de snelwegen (A4, A13, A20). Aanhaken op vervanging en plaatsing van borden.
Beoogd resultaat	Kenbaarheid van en naar het gebied van Midden-Delfland vergroten.
Budgetraming	
Financiering	Vervangingsbudget gebiedsgemeenten en omliggende steden
Tijdspad	2016 – 2025

D.A.3.	Portal Midden-Delfland
Trekker	Informatiecentrum Midden-Delfland, MV-MD
Partners	Gebiedsgemeenten Midden-Delfland, Landschapstafel Hof van Delfland
Achtergrond	Er is nu een veelheid van websites waarin informatie over Midden-Delfland is te vinden. Iedere website bevat maar een deel van de informatie waardoor een totaalbeeld van Midden-Delfland ontbreekt. Hierdoor worden kansen gemist. Naast een goede portal gaat het ook om het maken van een app die onderweg in het gebied goed kan worden gebruikt om zaken in Midden-Delfland snel en eenvoudig te vinden. Onderzoeken van de mogelijkheid om de portal Midden-Delfland als naam te geven. De trekkers zijn al aan de slag gegaan.
Beoogd resultaat	Digitale informatieverstrekking optimaliseren met portal en app.
Budgetraming	€ 50.000
Financiering	50% lokale ondernemers, 50% gemeente Midden-Delfland/ gebiedsgemeenten
Tijdspad	2019

D.B.4.	Koppeling groot regionaal evenement
Trekker	MDRH, Gemeente Midden-Delfland
Partners	
Achtergrond	Inzet is om het gebied van Midden-Delfland te koppelen aan grootschalige evenementen die de metropool zo nu en dan kent. De kracht die uit gaat grote evenementen, zoals een World Expo 2025, inspireert om het gebied te tonen aan een groot publiek. Nederland en in bijzonder de metropoolregio kan zich goed presenteren als een voorloper in de 'next economy'. Het gebied Midden-Delfland is bij uitstek de aangewezen plek om zichtbaar te maken wat de agrarische sector binnen een groot metropolitaan landschap te bieden heeft voor de stad. Een groot regionaal evenement kan een grote (economische en fysieke) spin off betekenen voor diverse ontwikkelingen in het gebied (station, Boerderij van de Toekomst, <i>slowlanes</i> enz.).
Beoogd resultaat	Gebiedsprogrammering vanuit gebied Midden-Delfland.
Budgetraming	
Financiering	
Tijdspad	

D.B.5.	Versterking kwaliteit Oostgaag - Westgaag
Trekker	Gemeente Midden-Delfland
Partners	Ondernemers, Midden-Delfland is Mensenwerk, LTO Delflands Groen, Landschapstafel Hof van Delfland
Achtergrond	We zetten in op het versterken - in ecologische, economische en recreatieve zin - van de ruimtelijke kwaliteit van de cultuurhistorische agrarische lintbebouwing. De Oost- en Westgaag is zo'n sterk cultuurhistorisch lint in het landschap. Voor de beleving van Midden-Delfland als kwaliteitsgebied is de bebouwing, erfinrichting en de inrichting aan de Oostgaag en Westgaag heel belangrijk. Dit plan omvat de sloop van storende instrumenten, herinrichting van vrijkomende terreinen, inclusief het middendeel van de Maaslandse Dam.
Beoogd resultaat	Een cultuurhistorische agrarische lintbebouwing met kwaliteit, vormgegeven vanuit de authentieke waarden van het landschap met economische, landschapsgebonden ondernemingen.
Budgetraming	€ 5.000.000
Financiering	IODS (glas), POP3
Tijdspad	2016-2020

D.B.6.	Belevenisboerderij van de Toekomst
Trekker	MV-MD
Partners	Gemeente Midden-Delfland, Midden-Delfland Academie/ onderwijsinstellingen
Achtergrond	De afstand tussen stad en land is groot. Doel is om op de stads-/ belevenisboerderij diverse 'agrarische' activiteiten aan te bieden in een activiteitencentrum met onder andere koemelken, geitjes melkgeven, kaasmaken, natuurspeeltuin, high rope, kano, polsstok, horeca & streekproducten, VVV-functie, tractorrijden, turfsteken, uitkijkpunt, etc. Het gaat om het beleven/ervaren, voor en door jongeren (ook jeugd met beperking).
Beoogd resultaat	Oprichten belevenisboerderij eventueel gekoppeld aan een groot evenement
Budgetraming	€ 10.000 (haalbaarheidsstudie, aanjaagbudget)
Financiering	IODS (grond-innovatie)
Tijdspad	2020-2025

D.B.7	Glazen Dijk
Trekker	Bedrijfsleven
Partners	Gemeente Midden-Delfland, Hoogheemraadschap van Delfland
Doel	Al lange tijd wordt gesproken over een Glazen Dijk. Inzet is om de komende tijd stappen te zetten en de haalbaarheid van het realiseren van een Glazen Dijk te verkennen. De Glazen Dijk is niet alleen een technische en architectonische hoogvlieger, maar is ook bedoeld om zichtbaar en tastbaar te maken hoe we in Nederland omgaan met water. Het is een toeristische trekpleister. Er is een businessplan. Het Hoogheemraadschap van Delfland moet met deze plannen akkoord gaan.
Beoogd resultaat	Realisatie Glazen Dijk, eerste stap haalbaarheidsonderzoek.
Budgetraming	€ 20.000 haalbaarheidsonderzoek
Financiering	€ 15.000 privaat, € 5.000 gemeente
Tijdspad	2016 Businessplan tot 2022 realisatie

D.B.8.	Buitenplaats Koningsrust
Trekker	Gemeente Midden-Delfland
Partners	MV-MD, ondernemers
Achtergrond	Langs de Westgaag heeft in de 17e eeuw een buiten gelegen, onder meer bewoond door Govert van Wijn, groot ondernemer uit Maassluis. De locatie van dit buiten is in eigendom bij de gemeente Midden-Delfland. Samen met de omwonenden wordt gewerkt aan een reconstructie van deze buitenplaats. Binnen de MRDH loopt een studie naar landgoederen. Het biedt kennis hierbij aan te haken.
Beoogd resultaat	Inrichten en exploiteren van een buitenplaats langs de Westgaag (zie D.B.5.).
Budgetraming	€ 320.000 planuitwerking, realisatie met eigen opbrengst
Financiering	IODS (glas + grond-innovatie), MRDH
Tijdspad	2017-2020

Bijlage 1

Kosten en planning

Opgave A: Landschap van Stand																			
nr	Titel	GEMEENTE MIDDEN-DELFLAND				DERDEN		Budget raming	Status	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
		IODS			Budget		Budget												
		Glas	Grond-instrument	Duurzaam boer blijven	Bestaand	Nog niet aanwezig	Aanwezig	Nog niet aanwezig											
A.A.1	Landschap van Stand				€ 40.000				€ 40.000	nw, gestart	€ 40.000								
A.A.2	Poldergesprekken	€ 20.000			€ 30.000				€ 50.000	nw, gestart	€ 20.000	€ 30.000							
A.A.3	Benoeming Polderarchitect							€ 180.000	€ 180.000	nieuw		€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
A.B.4	Weidevogelstand						€ 1.300.000		€ 1.300.000	bestaand	€ 50.000	€ 400.000	€ 400.000	€ 300.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
A.B.5	Biodiversiteit vergroten, bijen- en vogelbiotoop verbeteren							€ 235.000	€ 235.000	nieuw	€ 10.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 25.000
A.B.6	Kwaliteitsversterking landschap		€ 4.830.000						€ 4.830.000	bestaand	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000
A.B.7	Ruimtelijke inpassing infrastructuur								-	nieuw									
A.B.8	Ecologische verbindingzones						€ 560.000		€ 560.000	bestaand	€ 200.000	€ 200.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
A.B.9	Lichten doven	€ 0							-	nieuw									
A.C.10	Voorlichting onderhoud particuliere monumenten				€ 10.000				€ 10.000	bestaand	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Opgave A: Landschap van Stand		€ 20.000	€ 4.830.000	€ 0	€ 80.000	€ 0	€ 1.860.000	€ 415.000	€ 7.205.000		€ 804.000	€ 1.159.000	€ 949.000	€ 849.000	€ 574.000	€ 574.000	€ 574.000	€ 574.000	€ 574.000

Opgave B: Betrokken en duurzaam beheer																			
nr	Titel	GEMEENTE MIDDEN-DELFLAND				DERDEN		Budget raming	Status	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
		IODS			Budget		Budget												
		Glas	Grond-instrument	Duurzaam boer blijven	Bestaand	Nog niet aanwezig	Aanwezig	Nog niet aanwezig											
B.A.1	Organisatie beheer (vraag)						€ 25.000		gestart	€ 12.500	€ 12.500								
B.A.2	Oprichten Maatschappelijke Vennootschap				€ 100.000			€ 100.000	gestart	€ 100.000	€ 100.000								
B.A.3	Pilot beheer (aanbod)							€ 25.000	gestart	€ 25.000									
B.A.4	Nieuwe financiering landschap							€ 40.000	nieuw		€ 40.000								
B.A.5	Ruilverkaveling-Grondruilbank		€ 2.340.000					€ 2.340.000	bestaand	€ 234.000	€ 234.000	€ 234.000	€ 234.000	€ 234.000	€ 234.000	€ 234.000	€ 234.000	€ 234.000	€ 234.000
B.B.6	Duurzaam Boer Blijven			€ 1.000.000				€ 2.000.000	bestaand	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000					
B.B.7	Innovatie (agrarisch) ondernemen		€ 4.830.000					€ 4.830.000	bestaand	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000	€ 483.000
B.B.8	Duurzaamheid circulair							€ 25.000	nieuw			€ 25.000							
B.B.9	CO2 neutraal Midden-Delfland				€ 467.200			€ 467.200	bestaand	€ 116.800	€ 116.800	€ 116.800	€ 116.800						
B.B.10	Flexibel peilbeheer	€ 0							bestaand										
B.B.11	Gezondheid/blauwalg	€ 0							bestaand										
B.B.12	Blauwe Diensten	€ 0							bestaand										
B.B.13	Tegengaan versnelde bodemdaling							€ 100.000	nieuw	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Opgave B: Betrokken en duurzaam Beheer		€ 0	€ 7.170.000	€ 1.000.000	€ 567.200	€ 0	€ 25.000	€ 2.290.000		€ 1.581.300	€ 1.596.300	€ 1.468.800	€ 1.443.800	€ 1.327.000	€ 727.000	€ 727.000	€ 727.000	€ 727.000	€ 727.000

Opgave C: Ontmoeting Stad-Land																			
nr	Titel	GEMEENTE MIDDEN-DELFLAND				DERDEN		Budget raming	Status	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
		IODS			Budget		Budget												
		Glas	Grond-instrument	Duurzaam boer blijven	Bestaand	Nog niet aanwezig	Aanwezig	Nog niet aanwezig											
C.A.1	Slowlanes (haalbaarheid en ontwerp)								nw. gestart										
C.A.2	Sterke poorten					€ 90.000		€ 90.000	bestaand	€ 25.000	€ 25.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000
C.A.3	Verdichten en variëren recreatieve verbindingen						€ 50.000	€ 50.000	bestaand		€ 50.000								
C.A.4	Natuurbegraven	€ 0							nieuw										
C.A.5	Uitbreiding van hippische voorzieningen						€ 20.000	€ 20.000	bestaand		€ 10.000	€ 10.000							
C.B.6	Midden-Delfland Academie						€ 5.000	€ 5.000	nieuw		€ 5.000								
C.B.7	Internationaal Hippisch Centrum		€ 200.000				€ 600.000	€ 800.000	gestart	€ 400.000	€ 400.000								
C.C.8	Pluktuin						€ 20.000	€ 20.000	gestart			€ 20.000							
C.C.9	Verkooppunt A4						€ 15.000	€ 15.000	nieuw		€ 15.000								
C.C.10	Pop-up store				€ 5.000		€ 15.000	€ 20.000	1 gerealiseerd	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000	€ 5.000						
C.D.11	Verbeteren vaartroute						€ 300.000	€ 300.000	bestaand	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000	€ 30.000
C.D.12	Waterrecreatie Vlietland/ Foppenplas						€ 0	€ 0	nieuw										
C.D.13	Rondje ontsluiting centrum Maasland						€ 10.000	€ 10.000	nieuw			€ 5.000	€ 5.000						
C.D.14	Belangenbehartiging recreatie en handhaving						€ 0	€ 0	bestaand										
C.D.15	Historische Scheepswerf						€ 0	€ 0	bestaand										
C.D.16	Cultuur / culturele evenementen				€ 150.000			€ 150.000	bestaand	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000
Opgave C: Ontmoeting Stad-Land		€ 0	€ 200.000	€ 0	€ 155.000	€ 90.000	€ 0	€ 1.035.000	€ 1.480.000	€ 475.000	€ 555.000	€ 90.000	€ 60.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000

Opgave D: A-merk																			
nr	Titel	GEMEENTE MIDDEN-DELFLAND				DERDEN		Budget raming	Status	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
		IODS			Budget		Budget												
		Glas	Grond-instrument	Duurzaam boer blijven	Bestaand	Nog niet aanwezig	Aanwezig	Nog niet aanwezig											
D.A.1	Branding van het merk Midden-Delfland							€ 550.000	€ 550.000	nw gestart	€ 100.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000
D.A.2	Bekendheid gebied Midden-Delfland	€ 0								bestaand									
D.A.3	Portal Midden-Delfland					€ 25.000		€ 25.000	€ 50.000	bestaand	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000				
D.B.4	Koppeling groot regionaal evenement									nieuw									
D.B.5	Versterking kwaliteit Oostgaag - Westgaag	€ 4.000.000						€ 1.000.000	€ 5.000.000	bestaand	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000				
D.B.6	Belevenis Boerderij / Boerderij van de Toekomst		€ 10.000						€ 10.000	nieuw				€ 10.000					
D.B.7	Glazen Dijk					€ 5.000		€ 15.000	€ 20.000	nieuw		€ 20.000							
D.B.8	Buitenplaats Koningsrust	€ 300.000	€ 20.000						€ 320.000	bestaand	€ 20.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000				
Opgave D: A-merk		€ 4.300.000	€ 30.000	€ 0	€ 0	€ 30.000		€ 1.590.000	€ 5.950.000		€ 1.130.000	€ 1.155.000	€ 1.135.000	€ 1.145.000	€ 1.135.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 50.000

Bijlage 2: Projecten per trekker

Trekker: Gemeente Midden-Delfland

- A.A.1 Landschap van Stand
- A.A.2 Poldergesprekken
- A.A.3 Benoeming Polderarchitect
- A.B.6 Kwaliteitsversterking Landschap
- A.B.7 Ruimtelijke inpassing infrastructuur
- A.B.9 Lichten doven
- B.A.2 Oprichten Maatschappelijke Vereniging (i.s.m. RECER)
- B.A.5 Ruilverkaveling-Grondruilbank
- B.B.6 Duurzaam Boer blijven (i.s.m. LTO Delflands Groen)
- B.B.7 Innovatie (agrarisch) ondernemen (i.s.m. MV-MD)
- B.B.9 Co2-neutraal Midden-Delfland
- C.A.2 Sterke Poorten
- C.A.3 Verdichten en variëren recreatieve verbindingen
- D.A.2 Bekendheid gebied Midden-Delfland
- D.B.4 Koppeling groot regionaal evenement
- D.B.5 Versterking kwaliteit Oostgaag – Westgaag
- D.B.8 Buitenplaats Koningsrust

Trekker: Weidevogelpact

- A.B.4 Weidevogelstand
- A.B.5 Biodiversiteit vergroten, bijen-en vogelbiotoop verbeteren (i.s.m. KNNV)

Trekker: KNNV

- A.B.5 Biodiversiteit vergroten, bijen-en vogelbiotoop verbeteren (i.s.m. Weidevogelpact)

Trekker: Vockestaert

- B.B.12 Blauwe Diensten (i.s.m. HHvD)

Trekker: Provincie ZH

- A.B.8 Ecologische verbindingszone
- A.B.9 Lichten doven (i.s.m. gemeente Midden-Delfland, LTO)

Trekker: LTO

- A.B.9 Lichten doven (i.s.m. gemeente Midden-Delfland, provincie)

Trekker: Midden-Delfland is Mensenwerk

- A.C.10 Voorlichting onderhoud particuliere monumenten
- C.A.4 Natuurbegraven

Trekker: Landschapstafel

- B.A.1 Organisatie beheer (vraag)

Trekker: RECER

- B.A.2 Oprichten Maatschappelijke Vereniging (i.s.m. gemeente Midden-Delfland)
- D.A.1 Branding van het merk Midden-Delfland

Trekker: Ondernemersfederatie Midden-Delfland

- B.A.3 Pilot Beheer (aanbod)
- C.C.8 Kansen voor Korte Ketens (i.s.m. werkgroep korte ketens)
- C.C.10 Verkooppunt A4
- C.C.11 Pop-up store (i.s.m. Volkskas Boeregoed)

Trekker: MV-MD

- B.A.4 Nieuwe financiering landschap
- B.B.7 Innovatie (agrarisch) ondernemen (i.s.m. gemeente Midden-Delfland)
- C.A.5 Uitbreiding van hippische voorzieningen
- C.B.7 Internationaal Hippisch Centrum
- D.A.3 Portal Midden-Delfland
- D.B.6 Belevens Boerderij

Trekker: LTO Delflands Groen

- B.B.6 Duurzaam Boer Blijven (i.s.m. gemeente Midden-Delfland)
- B.B.8 Duurzaamheid circulair

Trekker: HHvD

- B.B.10 Flexibel peilbeheer
- B.B.11 Gezondheid / blauwalg
- B.B.12 Blauwe Diensten (i.s.m. Vockestaert)
- B.B.13 Tegengaan versnelde bodemdaling

Trekker: MRDH

- C.A.1 Slowlanes
- D.B.4 Koppeling groot regionaal evenement (in samenwerking met Gemeente Midden-Delfland)

Trekker: Inholland

- C.B.6 Midden-Delfland Academie

Trekker: Midden-Delfland Vereniging

- C.C.9 Pluktuin

Trekker: Volkskas Boeregoed

- C.C.11 Pop-up store (i.s.m. Ondernemersfederatie Midden-Delfland)

Trekker: Stichting Water Stad Land

- C.D.12 Verbeteren vaarroute
- C.D.13 Waterrecreatie Vlietland / Foppenplas
- C.D.14 Rondje ontsluiting centrum ontwikkeling Maasland
- C.D.15 Belangenbehartiging recreatie en handhaving

Trekker: Historische Vereniging Maassluis

- C.D.16 Historische Scheepswerf

Trekker: Cultuurorganisaties

- C.D.17 Cultuur / culturele evenementen

Trekker: Bedrijfsleven

- D.B.7 Glazen Dijk

Bijlage 3: Status en planning gemeentelijke projecten

Nr:	Gemeente Midden-Delfland	Status	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
A.A.1	Landschap van stand	nw. gestart										
A.A.2	Poldergesprekken	nw. gestart										
A.A.3	Benoeming Polderarchitect	nieuw										
A.B.6	Kwaliteitsversterking landschap	bestaand										
A.B.7	Ruimtelijke inpassing infrastructuur	nieuw										
A.B.9	Lichten doven (i.s.m. gebiedsgemeenten, provincie, LTO)	nieuw										
B.A.2	Oprichten Maatschappelijke Vennootschap (i.s.m. RECER)	nw. gestart										
B.A.5	Ruilverkaveling-Grondruilbank	bestaand										
B.B.6	Duurzaam Boer Blijven (i.s.m. LTO Delflands Groen)	bestaand										
B.B.7	Innovatie (agrarisch) ondernemen (i.s.m. MV-MD)	bestaand										
B.B.9	CO2-neutraal Midden-Delfland	bestaand										
C.A.2	Sterke poorten	bestaand										
C.A.3	Verdichten en variëren recreatieve verbindingen	bestaand										
D.A.2	Bekendheid gebied Midden-Delfland	bestaand										
D.B.4	Koppeling groot regionaal evenement	nieuw										
D.B.5	Versterking kwaliteit Oostgaag - Westgaag	bestaand										
D.B.8	Buitenplaats Koningsrust	bestaand										

Bijlage 4: Wensenlijst

Deze bijlage voorziet in de groslijst van de vele inspirerende ideeën en projectwensen, die op *De 24 uur van Midden-Delfland* naar zijn gekomen. Aan de hand van de vier geformuleerde opdrachten van het uitvoeringsprogramma zijn deze gerangschikt.

A: Kwaliteit, een Landschap van Stand

In deze opdracht staat voorop de versterking van de ruimtelijke kwaliteit als drager voor de toekomst van Midden-Delfland. Dit geldt voor zowel de veenweiden als voor de cultuurhistorische (lint)bebouwing en de dorpen.

- De beschermde status Provinciaal landschap
- LOP uitbreiden
- Aanvullen van LOP: de streefbeelden, de basiskwaliteiten, de werkwijze en het bijbehorende (planologisch) instrumentarium worden neergelegd in een Landschapsontwikkelings-Plan (LOP) voor Midden-Delfland
- Doorgaan met saneren verspreid liggend glas kwaliteitsbeleid
- Herstellen aangetaste polderstructuren
- Gebruikersgroepen per LOP deelgebied
- Bewustwording onderdeel van de plannen
- Aanscherpen welstandbeleid
- Erfconsulent/Kavelcoach
- Visie op vrijkomende agrarische bebouwing
- Beleidsmatig vastleggen cultuurhistorische elementen
- (Erf)beplanting integraal onderdeel van ruimtelijk plan
- Cursussen historische bebouwing
- Groene kern creëren
- Visie op overgangen stad-land-hard/zacht
- Beeldkwaliteitskaarten maken
- Instellen 'bouwmeester van het landschap'
- Ruimtelijke kansenkaart
- Poldergesprekken 'waarden' (polders, dorpen, randen)
- Formele borging
- Beeldkwaliteitplan buitengebied of aanpak
- Waardenkaart incl. objecten
- Inventarisatie verstorende elementen
- Provinciaal landschap
- Poldergesprekken 'waarden' (polders, dorpen, randen)
- Formele borging
- Toezicht op uitvoering + borging afspraken PZH + Delfland + gemeente
- Overleg buurgemeenten over structuren
- Excelleren in ons landschap
- Polderkwaliteit, 1) afspraken, 2) kpi markeren
- Over 30 jaar: ziet het er nog steeds zo uit
 - authentiek ► bescherm het weer met reconstructiewet
- Grote landbouwschuren voor vee goed inpassen in het landschap. Zo nodig daarvoor bestemmingsplannen aanpassen of een beleidsregel maken
- Planmatige bescherming kwetsbare gebieden
- Inwoners bewust maken
- Kwaliteitsdoel gedeeld vaststellen
- LOP-gebieden specifiek vaststellen
- Eigenaarschap burgers, poldergesprekken: Vrijwilligerswerk (afval opruimen, crowd-funding, sociale controle, kennis delen, dividend in natura)
- Verrommeling tegengaan
- Opstellen 'beeldkwaliteitplannen' voor (technisch) beheer
- Bewoners/gebruikers van gebied betrekken
- Vastleggen werkingsgebied Midden-Delfland
- Beschermingsstatus
- Ecologische verbinding oost-west Midden-Delfland
- Cultuurhistorie zichtbaar
- Herstel doorzichten landschap
- Eigenaarschap burgers, Poldergesprekken
- Kwaliteitsdoel gedeeld vaststellen
- Kwaliteit waarborgen, afdwingen kwaliteit > prijs
- Feedback vanuit omliggende kernen
- Bepalen van de gewenste identiteit en beleving
- Facelift recreatiegebieden zoals Kraaiennest
- Borging toekomst
- Creëren van een educatieve speelplas wat nu verwaarloosd Vlietland is

B: Betrokken en duurzaam

Het beheer van het gebied Midden-Delfland is van grote invloed op de kwaliteitsbeleving van het gebied. Het vergroten van de betrokkenheid van dit beheer bij gebruikers en ondernemers staat centraal.

- Ontwikkelingen faciliteren vanuit overheid (MV)
- Visie op overgangen stad-land-hard/zacht
- Initiatieven actief faciliteren
- Ruimtelijke kansenkaart
- Instellen fieldlab met kennisinstituten EU/TU/ InHolland
- Randen (stad-land)
- Piekbuien: Watersysteem-analyse per polder
- Meer flexibel peilbeheer (maximale afremming dalingsproces)
- Stad-land dienst
- Blauwe en groene diensten
- Inzicht pilot onderwaterdrainage
- Langdurige hitte: Koe in het land; koele plekken zoeken, in de stal, schuilhoeken
- Gezondheid: bestrijden blauwalg, behoefte zwemwater in beeld
- Verzilting: inzicht in effecten op de natuur combineren met bodemdaling
- Versnelde bodemdaling: visie omvang bodemdaling
- Recreatiekansen als gevolg van verkoeling in groengebieden
- Uitwerking van een aanpassingsstrategie
- Klimaatbestendig maken
- Gevolgen voor weidevogelpact
- Gedetailleerd inzicht in grondwaterstanden peilbeheer
- Planmatige bescherming kwetsbare gebieden
- Meer goed zwemwater realiseren
- Kwetsbare gebieden: klei en onderwaterdrainage
- Maatwerkoplossingen met vergoedingensysteem agrariërs innovaties etc.
- Acties zoals regentonnen/ tegels klimaat
- Inzet op duurzame warmte voor glastuinbouw en woningbouw
- Zonne-energie op daken
- Kleine windmolens
- Gebiedsgerichte acties met stakeholders
- Gedragsveranderingen (sturende maatregelen overheid)
- Evenwicht bescherming van de bodem en de natuur/weidevogels pact
- Watersysteemanalyse per polder
- Openbare ruimte klimaatbestendig inrichten
- Stresstesten ► wat kan watersysteem aan?
- Land-stad dienst: weiland voor wateroverlast verhuur: pieken, op gelijke moment als koeien op stal vs koeien in de wei, vuil water blauwe diensten
- Kwetsbare gebieden onderwaterdrainage?
- Inzicht in pilot onderwaterdrainage
- Laten zien wat het betekent over 30 jaar: schetsen maken, HHS, gemeente, etc
- Agendering: gemeente, watertafel
- Uitzoeken; waar het over gaat? Met gemeente (MD/RO), C.O.P. en GGD
- Bestrijden blauwalg, behoefte zwemwater in beeld
- Visie omvang bodemdaling & gevolgen daarvan
- Flexibel peilbeheer
- > 3 jaar: discussie over flexibel peil, en over stad-land, pilot, onderzoek met LTO, HHS, gemeenten, kennisinstellingen en landschappers
- Kerngebieden voor weidevogelspact
- Weidevogelpact wijst primair verantwoordelijke aan
- Samenwerking handhaving en toezicht
- Visie op het beheer als kaderdocument
- Opstellen 'beeldkwaliteitplannen' voor (technisch) beheer
- Langjarige beheerafspraken met 'gebiedscoöperaties'
- Aanbestedingsstrategie vaststellen
- Neerzetten publiek private overkoepelende beheerentiteit
- Bepalen financiële reikwijdte
- Verdienmogelijkheden groen, betaalbaar landschap
- Aanspreekpunt voor beheerzaken: ontsnipperen
- Uitbouwen groene en blauwe diensten
- App-melding beheerzaken
- Beheerfonds
- Ecologische verbinding oost-west Midden-Delfland
- Realiseren bijenlandschap
- Kringlooplandbouw i.c.m. beheer
- Kerngebieden voor weidevogels
- Waterkwaliteit
- Samenwerking handhaving & toezicht
- Private investeringen vanuit hart voor gebied
- Collectief / publiek eigendom in pacht
- Kwaliteit van paden
- Natuurvriendelijke oevers
- Natuurbegraven
- Rommel opruimen onderhoud nog niet zo duidelijk anders
- Donkerte: stalverlichting, led op wegen en paden
- Verstikkende regeltjes voor beheer/boeren verminderen
- Minder mest uitrijden is beter voor de polder
- De veehouders zijn de dragers van MD. Maar de 'tijd' zegt dat ze moeten ontwikkelen voor hun toekomst
- Jonge boeren moeten ook kansen krijgen in Midden-Delfland te blijven
- Een duurzame melkveehouderij met oog voor weidevogels en toekomstgericht ondernemen
- Pluktuin
- Een zachtere overgang tussen stad en land met een grotere rol voor de melkveehouders in beheer

- Maatschappelijke Vennootschap als economisch platform voor stakeholders
- Nieuwe routes (land, water), verbindingen met de stedelijke omgeving
- Facelift recreatiegebieden zoals Kraaiennest
- Opzet Maatschappelijke Vennootschap
- Het gebied als bron van duurzame energie (maar niet door grote windturbines, wel door geothermie, biomassa etc.)
- Biovergroting gezamenlijk in Midden-Delfland
- Nieuwe verdienmodellen voor innovatief ondernemerschap
- Duurzaamheid ► ecologie (kringloop), sluiten van kringloop

Foto: Herman van der Kraan

C: Ontmoeting tussen stad en land

De stedeling moet makkelijker en vaker het Midden-Delfland gebied kunnen beleven. De infrastructuur (auto, fiets, openbaar vervoer enz.) en het aanbod van kwaliteitsbeleving en diensten (horeca, arrangementen, voedsel) moet in orde zijn.

- Instellen fieldlab met kennisinstituten EU/TU/InHolland
- Discussie overgangen randen stad-land
- Herkenbare groene en blauwe vingers identiteit en stadsrelaties
- Aantrekkelijke rode vlekken aanleggen: de poorten van het gebied
- Kwaliteitsafspraken met wie?
- Ontsluiting fysiek
- Ontsluiting kennis
- Faciliteit particuliere monumenten i.v.m. kostbaar onderhoud nog niet??
- Koeienpaden
- Discussie overgangen randen stad-land
- Herkenbare groene en blauwe vingers identiteit en stadsrelaties
- Ontsluiting fysiek slowlanes
- Overleg buurgemeenten over structuren
- Excellente toegankelijkheid borgen
- Randen (stad-land)
- Hindernissen aanbestedingen overwinnen
- Fruitpluktuin voor bewoners
- Natuurontwikkeling rondom Oost-/Westgaag
- Inschakelen lokale ondernemers en bewoners
- Avontuur met evenementen
- Voedsel voor de stad, nieuwe streekproducten, boerenleven, opzetten van korte ketens
- Uitbreiding paardensector
- Kenniscentrum CHIO
- In de regio aanwezige kennis delen
- Uitbreiding cultuurevenementen, Museum van de Koe
- Taskforce Metropoolfietsplan
- Sterker maken van de verbindingen tussen Midden-Delfland en de omliggende steden
- Feedback vanuit omliggende kernen
- Pluktuin
- Een zachtere overgang tussen stad en land met een grotere rol voor de melkveehouders in beheer
- Bepalen van de gewenste identiteit en beleving
- Organisatie van outdoor sporten (sport en spel)
- Arrangementen binnen Midden-Delfland en met de stad
- Nieuwe iconen voor Midden-Delfland
 - De Glazen Dijk
 - Een nieuw Landgoed, levende cultuurhistorie
 - Zuivelverwerking, kleine Melkfabriek
 - *Slowlanes*
 - Biologische producten dichtbij de stad
- Beter (nieuwe) verbindingen stad-land
- Regionaal programma voor nieuwe verbeterde verbindingen
- Buitenruimte beleven/ervaren, voor en door jongeren (ook jeugd met beperking)
- Via verbindingen alles van recreatief aanbod aan elkaar knopen (ongeveer 100 km)
- Sterker maken verbindingen tussen Midden-Delfland en de omliggende steden
- Ondernemers uit MD kunnen hun vragen bij onderwijs (MBO/HBO/Univ.) neerleggen, creëren win-win, zie academie
- Economisch platform
- Afronding haalbaarheidsonderzoek internationaal Kennis hippisch centrum
- Onderzoek gebruik fietspaden vs doelgroepen ► *slowlane*
- Kansen voor ondernemers in de stad Korte Ketens
- Faciliteren van minder-validen
- Kernwaarden vermarkten door beleven: doe-activiteiten zoals kaas maken
- Iconen: investeer in kroonjuwelen
- MD is ook een gebied waar mensen kunnen herstellen van stress, burn-out, etc.
- De vrijetijdseconomie als verdienmodel in Midden-Delfland
- Hoe kunnen we de waarde 'gastvrijheid' meer gestalte geven met inwoners en ondernemers samen
- Bevaarbaar maken oude gedempte vaarwegen
- Verbindingen met de stad
- Museum over de waterbeheersing
- Grootschalig evenement zet MD op de toeristische kaart
- Iets 'eigens' MD, zoals bijv: in Zeeland een Zeeuwse knoop, in Midden-Delfland een ...
- Jeugd behouden in MD (dmv woningen en betrokkenheid)
- Logeerplek voor groepen
- Doorvaartroute tussen Delft en Maassluis: minimale hoogte nu 1.65, maar nieuwe hoogte van 1.80 en beweegbare bruggen is het streven
- Herstellen van historische trekvaartroutes door Monsterse Sluis open te stellen
- Vaarwonder Delft – Maassluis t.b.v. levendigheid kern Maasland en knelpunten ontlasten
- Vaarwegen classificering: makkelijk gebruik vaarwegen. Onderleggen voor beleid, uitvoering en beheer
- Creëren van nieuwe recreatieve voorzieningen
- Versterken cultuurhistorische elementen (trekvaarten)
- Speciale routes en arrangementen aanbieden
- Vergroten bereikbaarheid (hoogte, diepte, doorvaart)
- Organisatie speciale evenementen
- Betere bereikbaarheid over water van het dorp Maasland
- Meer aanlegsteigers bij belangrijke bestemmingen

- Verbindingen met de regio, nieuwe routes en herstel oude
- Meer mensen naar Abtswoudse Bos
- Alle bruggen in Midden-Delfland en Westland minimaal 1.80 doorvaarthoogte
- Schaatsroutes (bij aanleg bruggen)
- De snelle ontwikkeling van waterrecreatie loopt vóór op het beleid
- Belangenbehartiging op orde
- Monsterse Sluis in Maassluis (Rijksmonument)
- Trekschuit en versterken van de historische trekvaartroute
- Het Vlietland verwijderen en speelse waterplas creëren
- Doorvaarthoogte nieuwe en te renoveren bruggen (beleid) 1.80m, dan wel beweegbaar
- Herstellen historische watergang
- Rondje / ontsluiting centrum ontwikkeling Maasland
- Steiger erbij, naar behoefte
- Categorie aanbrenge i.r.t. vaarroutes
- Naamgeving via bordjes + opnemen waterkaart + waterapp
- Bereikbaarheid Foppenplas
- Schaatsen
- Historische Scheepswerf Zorg en Vlijt
- Overtoompjes naar de polder
- Educatieve recreatie
- Aanmeren aan één zijde kern Schipluiden
- Boonerlucht, overtoom van Boonervliet naar Boonerlucht
- Afvalbeheer
- Trekpontje Vlaardingse vaart
- Picknickplekken + sanitaire voorzieningen
- Werf / helling in MD gebied
- Benutten potentie grote en kleine cruiseboten
- Vergroten Foppenplas, 2e Foppenplas
- Handhaving, voorlichting, vergunningen
- Watertaxi
- Ontwikkeling Wilgenrijk, verbinding met Midden-Delfland gebied
- Friese ontwikkelingsmethode
- Brug Zweth
- Tegengaan aso-gedrag op het water. • Steigers, stroomaggregatie, handvaren, harde muziek, 3 x 24 uur
- Wat wil de stad van Midden-Delfland ► meer mensen met geld naar Midden-Delfland
- Kijken of wensen van de stad bij kwaliteit en waarden van Midden-Delfland passen
- Partijen bijeen brengen (mediator)
- Landbouwbedrijven realiseren in of dicht tegen stad, bijvoorbeeld een nieuwe boerderij in de Zuidbuurt of meer vee in de recreatieve stadsranden
- Goede aantrekkelijke recreatieve verbindingen tussen steden/ landbouwbedrijven
- Ondersteuning aan landbouwbedrijven in het verkleinen van de keten richting de stad
- Productenlijst aanbod Midden-Delfland per seizoen
- Kennisuitwisseling producenten over benadering stad
- Strategie aanbod aan stad
- Pop-up store streekproducten in kernen Midden-Delfland en omliggende steden
- Plan voor meer lokale producten bij lokale horeca
- Samen met Westland positioneren als foodregio met eigen culinair centrum
- Zorgen voor meer producten die in de stad aantrekkelijk worden gevonden
- Verandering van de regelgeving die directe levering aan de stadsklanten in de weg staat en kijken wat de mogelijkheden zijn om die aan te passen
- Systematisch kennis vergroten/uitwisselen tussen producenten over benadering van de stedelijke markten
- Verzamelplaatsen voor streekproducten openen aan de rand(en) van steden, van waaruit stedelijke consumenten kunnen worden bediend
- Werken aan minimaal 250.000 bezoekers per jaar bij agrarische bedrijven in Midden-Delfland
- Boerenleven laten zien en proeven
- Kennis over het gebied verbeteren (de ondernemer als ambassadeur)
- Kenniswerkplaats: inzetten van studenten en koppelen aan vragen uit de regio (food academy)
- Contact stedelingen (Rotterdam/ Rotterdampas)

D: A-merk Midden-Delfland

Midden-Delfland is een sterk merk, maar nog onvoldoende eenduidig herkend en bekend. Dat vraagt om een krachtige, eenduidige branding en marketing. Branding ontstaat in de eerste plaats door kwaliteit van het landschap, producten en evenementen.

- Bewustwording onderdeel van de plannen
- Cursussen historische bebouwing
- Identiteit bepalen
- Herkenbare groene en blauwe vingers identiteit en stadsrelaties
- Nieuwe iconen (+ kunst in het landschap)
- Aanpak bebording buitengebied ► beheer
- Identiteit bepalen
- Herkenbare groene en blauwe vingers identiteit en stadsrelaties
- Aantrekkelijke rode vlekken aanleggen: de poorten van het gebied
- Kwaliteitsafspraken met wie?
- Nieuwe iconen (+ kunst in het landschap)
- Aanpak bebording buitengebied ► beheer
- Faciliteit particuliere monumenten i.v.m. kostbaar onderhoud
- Informatie over waarden (app) ► poorten / water
- Publiek betrekken bij waarden gebied met lezingen, excursies en publicaties
- App-melding beheerzaken
- Cultuurhistorie zichtbaar
- Buurt in actie
- Voorlichting in preventie
- Feedback vanuit omliggende kernen
- Belevens Boerderij (activiteitencentrum, natuurspeeltuin, horeca & streekproducten, buitenactiviteiten, VVV-functie, uitkijkpunt) samen gemeente, ondernemers en zorginstellingen
- Arrangementen binnen Midden-Delfland en met de stad
- Nieuwe iconen voor Midden-Delfland
 - De Glazen Dijk
 - Een nieuw Landgoed, levende cultuurhistorie
 - Zuivelverwerking, kleine melkfabriek
 - *Slowlanes*
 - Biologische producten dichtbij de stad
- Facelift recreatiegebieden zoals Kraaiennest
- Marketing & communicatie MD als gebied
- Definiëren kwaliteit usp's
- Promotie activiteiten in de steden
- Stakeholders verleiden
- Diverse paviljoens in de randen voor world-expo 2025 en permanente functies erna
- Probeer via de A4 het gebied bekender te maken
- 'Branding' van Midden-Delfland als waterrecreatiegebied
- Stakeholders
- Bewustzijn kwaliteiten creëren, bebording A20 en A13
- Vertalen usp's naar branding, kansen voor ondernemers
- Informatieverstrekking cultuurhistorische elementen
- Opzet Midden-Delfland 'productbrand'
- 'Duurzame boerderij 2050' voor World Expo2025
- Het animo behouden om plannen te maken en te realiseren
- Meer biobedrijven die bijdragen aan een speciale 'branding' van Midden-Delfland
- Nevenfuncties rond dienstverlening op landbouwbedrijven mogelijk maken
- Taskforce marketing (marketing, acquisitie en uitvoering strategie)
- Analyse website (bruikbaarheid en vernieuwing database)
- Samenwerking en lobby naar samenwerkende gemeenten (betrokkenheid + commitment)
- Informatie(punt) bord: voorziet in eenduidige info
- Poortbelasting: alle inwoners ouder dan 18 jaar aan mee laten betalen
- Een poort optimaliseren
- Zichtbaarheid, herkenbaarheid en vindbaarheid verbeteren
- Naamgeving van de poorten op de borden terug laten komen
- Grotere voorzieningen
- Ruimere openingstijden
- Flexibelere arrangementen
- Betere communicatie evenementen
- Vindbaarheid verbeteren
- Samenhang in activiteiten
- Beter overzicht
- Ontsluiten van het arrangementenaanbod
- Alles bundelen wat Midden-Delfland te bieden heeft, geen nieuwe arrangementen
- Beter samenwerken (durven)
- Grootschalig denken, upgraden
- Actief samenspel, allemaal een zetje
- Zichtbaarheid, ontsluiten van informatie op een aantrekkelijke manier
- Hollands cultuurlandschap is aantrekkelijk voor een toeristisch uitje vanuit Amsterdam
- Aanleg trekpaardenpad
- Op de kaart zetten (uniek)
- Digitale poort-, wandel- en fietsapp
- Iconen + verhalen ► kaarten (papier en digitaal)
- Met marketing en communicatie aansluiten op thema's, grote evenementen en routes
- Distributie van folders
- Grootschalig aanbod (kleine ondernemers en daar tegenover de wens vanuit de stad /de gemeente/ MRDH tot opschaling, upgrading)
- Van waaruit ga je communiceren, wie wordt je gezamenlijke afzender? Hof van Delfland? Midden-Delfland, Groot Midden-Delfland, de individuele ondernemer?
- Eén Poort optimaliseren
- Taskforce marketing
- Analyse websites
- Op alle afslagen van de snelweg een

aanduidingsbord

- Vernieuwende samenwerking
- Beeldmerk voor Midden-Delfland
- Eenduidige uitstraling
- Andere naam voor plekken/trekkers in gebied
- Onderhoud van Poort
- Samenwerking en lobby naar omliggende gemeenten en instanties
- Informatie (punt) bord
- Poortbelasting
- Iconen
- Meer bioboeren
- Midden-Delfland mist een sterk bezoekerscentrum
- Poort naar het glas
- Oprichting provinciaal routebureau samen met regio's 2017 voor: beheer routes, kwaliteit, informatie en communicatie
- Betere herkenbaarheid Cittaslow in de kernen
- Lokale ondernemers en bewoners inschakelen participatie
- Benutten kennis, liefde voor gebied participatie

Foto: Jaap Groeneveld

Bijlage 5: Gebruikte afkortingen

CHIO:	Concours Hippique International Officiel
IODS:	Integrale Ontwikkeling tussen Delft en Schiedam
MDMW:	Midden-Delfland is Mensenwerk
MRDH:	Metropoolregio Rotterdam Den Haag
MV-MD:	Maatschappelijke Vereniging Midden-Delfland
OFMD:	Ondernemersfederatie Midden-Delfland
POP3:	Plattelands Ontwikkelings Programma 3
PZH:	Provincie Zuid-Holland
RECER:	Ruimte Economie Cultuur Ecologie en Recreatie in Midden-Delfland
WUR:	Wageningen University Research

